ПРОЄКТ

Додаток до рішення
Вилківської міської ради
від _____№_____

_____

Голова робочої групи
щодо проведення комплексного наукового дослідження
сталого розвитку Вилківської міської територіальної громади

ректор ІДГУ _____ проф. Я.В. Кічук

8 грудня 2025 р.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ВИЛКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА 2026 – 2032 РОКИ

ЗМІСТ

Звернення голови громади…….……..4
Передмова …….....5
1. Основні етапи проведення дослідження стану
Вилківської міської територіальної громади і розробки
Стратегії громади на 2026-2032 роки……7
2. Стратегічне планування розвитку Вилківської громади: загальні підходи…..12
2.1. Бачення перспектив громади в сучасних умовах……12
2.2. Середовище розвитку Вилківської громади……...14
3. Суспільно-географічні чинники розвитку
Вилківської міської територіальної громади…….……..19
3.1. Географічне положення та природні ресурси і умови……19
3.2. Історичний нарис……..……....22
3.3. Населення……...24
3.4. Соціальна сфера громади…...…….....28
3.5. Господарство громади……...29
3.6. Туристично-рекреаційний комплекс громади…….31
3.7. Особливості природокористування в громаді..…….…….....33
4. Опис порівняльних переваг, викликів та ризиків……..……..36
5. Сценарії розвитку Вилківської міської територіальної громади на
2026-2032 роки……..……45
6. Перспективи розвитку інфраструктрури громади……...48
7. Просторове планування розвитку громади……..50
8. Основні напрями публічних інвестицій громади…….....55
9. Перспективи створення індустіального парку «Вилкове»…….……57
10. Стратегічні пріоритети розвитку Вилківської громади ……....…….59
11. Моніторинг результативності реалізації Стратегії…….....76
12. Резюме Стратегії розвитку Вилківської міської
територіальної громади на 2026-2032 роки……..77
Список використаної літератури……...81
Додатки…….....82
Анкетування в рамках розробки стратегії розвитку
Вилківської міської територіальної громади …….....82

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

DREAM – система управлінння публічними інвестиціями;
ДАР – державний аграрний реєстр;
ДБЗ – Дунайський біосферний заповідник;
ДДП – документ державного планування;
ЄС – Європейський Союз;
ЗКУ – Зелена книга України;
КЗ – комунальний заклад;
КППР – комплексний план просторового розвитку;
НКЗ – неприбутковий комунальний заклад;
ПДФО – податок на доходи фізичних осіб;
МТГ – міська територіальна громада;
ФОП – фізична-особа підприємець.

Шановні мешканці
Вилківської міської територіальної громади!

У дуже складних для всієї України умовах Вилківська громада підійшла до розробки нового стратегічного плану свого розвитку на наступні сім років. Наша громада зазнала руйнувань, а наш острів Зміїний став символом незламності українського народу. Тому ми маємо використати всі, насамперед внутрішні ресурси для відродження громади на нових соціально-економічних та технологічних засадах, зробити все, щоби бренд «Українська Венеція» був не спогадом, а відображав славетну сучасність міста та громади.

Ключовою конкурентною перевагою Вилківської міської територіальної громади над великою кількістю громад, які зазнали руйнувань, є збереження демографічного потенціалу. Саме люди, або як зараз прийнято говорити, людській капітал є запорукою збереження перспектив сталого розвитку громади. В цих складних умовах маємо зберегти освіту та культуру. Однак розвиток соціальної сфери громади неможливий без розвитку реального виробництва та сфери послуг, тобто того, що власне і приносить фінанси. Тут ми маємо враховувати унікальність громади та поповнювати бюджет громади.

В умовах повоєнної конкуренції за ресурси Вилківська громада має конкурентну перевагу у вигляді вигідного географічного положення. Наявність партнерів в країнах Європейського Союзу та можливість участі у програмах міжнародної технічної допомоги дає можливість сподіватися на ефективне повоєнне відновлення. Але для отримання ресурсів з цих джерел необхідна спільна робота виконкому, депутатського корпусу, бізнес-структур, громадськості та всіх зацікавлених в розвитку громади.

Бажаю всім переможного миру, успішної реалізації розробленої Стратегії розвитку та комфортного життя у Вилківській міській територіальній громаді!

Вилківський міський голова **Матвій ІВАНОВ**

ПЕРЕДМОВА

Сучасні негативні процеси в Україні та насамперед в Чорноморському басейні ставлять нові завдання перед територіальними громадами. Більшість адміністративно-територіальних одиниць цього рівня були остаточно сформовані вже за часів епідемії коронавірусу SARS-CoV-2, а практично відразу після цього почалась інтенсивна фаза російсько-української війни. Вказані процеси вплинули на структурно-просторові аспекти розвитку всіх сфер суспільного життя. Зокрема Українське Придунав'я значно покращило своє транспортно-логістичне значення та стало центром експортно-імпортних операцій держави. У громад цієї частини Одещини з'явився шанс на прогресивний розвиток. Але для досягнення результату необхідно мати інституціональну спроможність (кадровий потенціал, прозорість в роботі виконкомів, регулярне ведення сайту на наповнення його актуальною інформацією, наявність розроблених документів стратегічного планування та містобудівних документів тощо), наявність партнерських відносин з муніципалітетами сусідніх країн, у т.ч. Європейського Союзу та найважливіше показувати наявність власних зусиль для вирішення конкретних проблем.

Вилківська міська територіальна громада (МТГ) після завершення адміністративно-територіальної реформи (кінець жовтня 2020 року) мала конкурентні переваги, обумовлені тим, що початок її формування був датований липнем 2017 року, та вона встигла отримати ресурси на реалізацію програм розвитку. Однак війна практично зрівняла шанси всіх громад. Про субсидіарність бюджетного процесу говорити недоцільно, велика кількість ресурсів іде на підтримку Збройних сил України.

Громада є достатньо компактною, що полегшує процес оптимізації насамперед системи освіти (критерії створення ліцеїв в старшій школі (10-12 клас) залишаються актуальними). Цей чинник також сприятиме розвитку інших напрямів соціальної сфери, але в будь-якому варіанті на підтримання їх діяльності потрібні гроші. І дана Стратегія розвитку є одним з обов'язкових чинників збереження спроможності Вилківської МТГ та підвищення її потенціалу в боротьбі за отримання міжнародної технічної допомоги.

Для громади, господарський профіль якої визначається, зокрема, розвитком туризму та рекреації, одне з визначальних значень матиме раціональне природокористування, в т.ч. адаптація до природно-кліматичних змін. Збереження сприятливих для життя населення умов довкілля зумовлять сталість господарської та етнокультурної діяльності. Однак, окрім якісного документу Стратегії розвитку, який має враховувати всі особливості сучасного та перспективного розвитку території включаючи знаходження компромісу між

очікуваннями місцевого населення та реальними можливостями громади, багато чого залежить від спроможності місцевих мешканців (керівництво, депутатський корпус, місцевий бізнес, громадськість тощо) успішно реалізовувати пріоритетні напрями розвитку громади. Жоден документ стратегічного планування немає сенсу без якісного супроводження його реалізації. Саме громада повністю відповідає за процес реалізації Стратегії розвитку та результати, які будуть досягнуті.

Стратегія розвитку Вилківської міської територіальної громади розроблена відповідно до Цілей сталого розвитку України до 2030 року, затверджених Указом Президента України (№ 722 від 30.09.2019 р.), Указом Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення економічного зростання, стимулювання розвитку регіонів та запобігання корупції» (№ 713 від 20.09.2019 р.), Законами України «Про засади державної регіональної політики» та «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» (№ 1602-III від 23.03.2000), Постановами Кабінету Міністрів України «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проєктів Бюджетної декларації та державного бюджету» (№ 621 від 26.04.2003 р.) та «Про затвердження Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів» (№ 931 від 11.11.2015 р.), Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України «Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації» (№ 79 від 31.03.2016 р.), Державною Стратегією регіонального розвитку на період до 2027 року (№ 695 від 5.08.2020 р.), Стратегією розвитку Одеської області на період 2021-2027 р. та Планом заходів із реалізації у 2025-2027 роках Стратегії відновлення та розвитку Одеської області на період 2021-2027 роки.

Тобто, увесь процес реалізації Стратегії розвитку необхідно розглядати як ефективний інструмент збереження спроможності громади та формування засад сталого розвитку. Для цього необхідна мобілізація всіх внутрішніх ресурсів громади.

Спроможність Вилківської МТГ багато в чому визначатиметься можливістю врегулювання стійкого розвитку системи «природа – населення – господарство». Власне від стану динамічності цієї системи і залежать перспективи формування засад сталого розвитку адміністративно-територіальної одиниці.

1. ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ ВИЛКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Практика розробки документів стратегічного планування для територіальних громад в Україні передбачає такі основні етапи:

- організація процесу розробки Стратегії;
- паспортизація ТГ – аналіз історико-географічних передумов та сучасного стану соціально-економічного розвитку та виокремлення перспективних напрямів збереження спроможності;
- розробка Концепції розвитку громади - формування інструментів використання ресурсів, потенціалу середовища для покращення соціально-економічної ситуації, які залежать від результатів паспортизації ТГ та побажання місцевих мешканців, насамперед бізнес-структур, забезпечувати строможність низових адміністративно-територіальних одиниць;
- обґрунтування плану-заходів реалізації Стратегії з акцентом на середньостроковий план публічних інвестицій.

Тобто, в результаті громада, а в нашому випадку Вилківська, має отримати документ, який буде відповідати баченню її розвитку місцевими мешканцями. При цьому громада має інтегруватися в нові транспортно-логістичні мережі різних рівнів (регіональний, загальнодержавний та міжнародний).

Інтегрований розвиток Вилківської міської територіальної громади має відбуватися з урахуванням усіх особливостей її геопросторового, соціально-економічного та культурного розвитку. Головним чинником подальшого поступу громади повинні стати її внутрішні ресурси, ефективне використання яких забезпечить відновлення громади у повоєнний період на інноваційних засадах. Створення умов для сталого розвитку на основі місцевих ресурсів потребує репрезентативного аналізу історико-географічних передумов формування сучасних соціально-економічних, етнокультурних та екологічних процесів. Для Вилківської МТГ раціональне природокористування є дуже важливим чинником збереження спроможності та ефективного брендування місцевих ресурсів.

Особливості місцевих ресурсів визначаються комплексом численних чинників, серед яких ключове значення мають географічне положення, природні умови та ресурси території. Ресурсний потенціал традиційно виступає основою ефективного розвитку. Перспективи формування сектору реального виробництва передусім залежать від наявності ресурсів та можливостей їх раціонального використання й переробки. Географічне положення значною мірою впливає на логістичні перспективі громади.

Для досягнення цієї мети будуть вирішені наступні завдання:

• визначені особливості географічного положення та потенціал природних ресурсів і умов громади;

• проаналізовані історико-географічні особливості заселення та господарського освоєння території;

• виявлені сучасні соціо-економіко-екологічні особливості життєдіяльності населення громади;

• обґрунтовані перспективні варіанти розвитку громади;

• визначені основні операційні пріоритети стратегічного розвитку задля скорішого переходу громади до сталого розвитку,

• розроблено проєкт Стратегії розвитку Вилківської територіальної громади;

• формування плану-заходів реалізації Стратегії на 2026 – 2032 роки.

Розробником Стратегії розвитку Вилківської ТГ є робоча група, яку очолює міський голова – Матвій Іванов. Наукове супроводження процесу розробки Стратегії здійснено Ізмаїльським державним гуманітарним університетом (ректор – д. пед. н., проф. Кічук Я.), в особі його структурного підрозділу – Центру регіонального розвитку Українського Придунав'я (директор – к. геогр. н., доц. Тодоров В.). Ці співробітники Ізмаїльського університету також є членами робочої групи Виківської міської триторіальної громади (таблиця 1).

Табиця 1

Персональнй склад
робочої групи з розробки Стратегії розвитку Вилківської міської ради Ізмаїльського району Одеської області (Вилківської міської територіальної громади) на 2026–2032 роки

1	Матвій ІВАНОВ	Міський голова - голова Робочої групи
2	Юлія МАРІНОВА	Перший заступник міського голови, заступник голови Робочої групи
3	Руслана ПОЛЯНЦЕВА	Керуючий справами (секретар) виконавчого комітету, секретар Робочої групи
Члени Робочої групи		
4	Лариса АРАНСОН	Секретар ради
5	Алла ЄВТЮХОВА	Начальник відділу освіти, молоді та спорту (за згодою)
6	Валерій МІНЧЕВ	Директор КНП «Вилківська міська лікарня» (за згодою)
7	Віталій СЕМИЧЕНКО	Голова СК «Агропрогрес», член виконавчого комітету

8	Володимир ТИХОНОВ	Голова СК «Мирне-Дружба», депутат Вилківської міської ради VIII скликання (за згодою)
9	Сергій ШУМАКОВ	Депутат Вилківської міської ради VIII скликання (за згодою)
10	Людмила ШВИДЧЕНКО	Депутат Вилківської міської ради VIII скликання (за згодою)
11	Ольга ЖИГАРЄВА	підприємець (за згодою)
12	Валентин КРИВОШЕЯ	Депутат Вилківської міської ради VIII скликання, підприємець (за згодою)
13	Людмила КОНДАУРОВА	Начальник відділу культури та туризму, депутат Вилківської міської ради VIII скликання
14	Тетяна ХЛЕВНЕР	Директор КЗ «Центр надання соціальних послуг»
15	Тетяна СІЛАКОВА	Секретар Ради ветеранів (за згодою)
16	Тетяна ДОМАШОВА	Староста Мирнівського старостинського округу, член виконавчого комітету
17	Ольга ПЕРЕДЕРІЙ	Староста Десантненського старостинського округу, член виконавчого комітету
18	Валентина ЄВТЮХОВА	Староста Приморського старостинського округу, член виконавчого комітету
19	Софія КРАМАР	Учениця 11 класу Десантненського ЗЗСО (за згодою)
20	Олена ЗАВОДСЬКА	Учениця 11 класу Вилківського ЗЗСО №2 (за згодою)
21	Микита БОБРИКОВ	Учень 11 класу ОЗО «Вилківський ЗЗСО №1 (за згодою)
22	Ярослав КІЧУК	Ректор Ізмаїльського державного гуманітарного університету, д.пед.наук, професор кафедри права та соціальної роботи (за згодою)
23	В’ячеслав ТОДОРОВ	Директор Центру регіонального розвитку при Ізмаїльському державному гуманітарному університеті, к.геогр.н, доцент кафедри управління підприємницкою та туристичною діяльністю (за згодою)

Вирішення нагальних проблем розробки Стратегії розвитку Вилківської міської територіальної громади на 2026 – 2032 роки проходило в два етапи.

Підготовчий етап включав проведення консультацій із керівництвом Вилківської міської територіальної громади (Голова, Виконавчий комітет, депутатський корпус), уточнення та затвердження технічного завдання на розробку Стратегії, а також визначення методичних і методологічних підходів до майбутнього дослідження. Структурним підрозділам Виконкому було передано перелік необхідної статистичної інформації, розроблено анкети для мешканців громади й організовано їхнє опитування. Додатково підготовлено запити до районних і обласних органів влади щодо матеріалів, які неможливо зібрати на місцевому рівні.

У ході роботи проведено фокус-групові дискусії – окремо для співробітників Виконкому та для депутатів міської ради. Також організовано стратегічні сесії за участю представників різних соціальних груп населення, під час яких зібрано уявлення жителів про ключові проблеми розвитку громади та можливі шляхи їхнього вирішення. Опрацьовано результати анкетування, сформовано висновки та визначено базові напрями подальшого розвитку громади.

Практичний (камеральний) етап передбачав комплексний аналіз особливостей функціонування соціо-економіко-екологічної системи Вилківської громади. На основі проведених досліджень визначено стратегічні пріоритети її розвитку, представлено проєкт Стратегії для громадського обговорення.

У межах камерального етапу було розглянуто такі ключові питання:

• формування та сучасний стан соціо-економіко-екологічної системи громади й можливі сценарії її перспективного розвитку;

• географічні умови та природно-ресурсний потенціал;

• історичні етапи освоєння території;

• демографічні характеристики: тенденції, динаміка, чинники розвитку; трудові ресурси та зайнятість населення;

• соціально-економічна ситуація: промисловість, сільське господарство, сфера послуг, туристично-рекреаційний сектор, соціальна інфраструктура, діяльність закладів охорони здоров’я, освіти, культури й спорту, питання безпеки;

• фінансовий стан громади: бюджетні надходження, податкова база та її потенціал;

• сучасний стан природокористування та перспективи збереження довкілля відповідно до принципу «не нашкодь»;

• визначення стратегічних пріоритетів економічного, соціального, культурного та екологічного розвитку;

• розроблення та оформлення Стратегії розвитку Вилківської МТГ на 2026-2032 роки.

Для досягнення зазначених результатів застосовувалися методи аналізу й синтезу, індукції та дедукції, історико-географічний, соціологічний, статистичний, математичний, картографічний та інші. Загальнофілософські підходи дали змогу обґрунтувати результати соціально-економічного аналізу, забезпечити логічність концепції довгострокового планування та узгодити стратегічні пріоритети громади з цілями державних і регіональних стратегій.

Історико-географічний метод дав можливість простежити розвиток населених пунктів, що увійшли до складу громади, та пояснити особливості їхнього господарського освоєння, ресурсного потенціалу, природокористування та формування рекреаційної й культурної спадщини.

Ефективність стратегії розвитку громади значною мірою ґрунтується на баченні її майбутнього самими мешканцями, оскільки синергія локальних ініціатив та інтересів різних населених пунктів є фундаментом сталого розвитку. Соціологічні методи дозволили якісно провести опитування та отримати репрезентативні результати.

2. СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ВИЛКІВСЬКОЇ ГРОМАДИ: ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ

Сучасний досвід провідних країн світу показує, що ефективне стратегічне планування розвитку держав та регіонів забезпечує їхній сталий розвиток. При цьому вони вже давно перейшли на довгострокове планування, що охоплює період понад півстоліття. А бюджетні резолюції охоплюють десятирічний період.

Репрезентативність стратегічного середньо- та довгострокового територіального планування визначається дією багатьох чинників, які можна об'єднати у три великі групи:

- особливості заселення та господарського освоєння території регіону, на якій розташована сучасна громада;
- сучасний соціально-економічний та екологічний розвиток населених пунктів громади;
- перспективні варіанти сталого розвитку громади.

Ці групи чинників мають бути проаналізовані в контексті стану внутрішнього та зовнішнього середовища розвитку Вилківської міської територіальної громади.

2.1. Бачення перспектив громади в сучасних умовах

COVID-19, завершення адміністративно-територіальної реформи, децентралізація влади та інтенсивна фаза російської агресії проти нашої держави стали каталізаторами негативних процесів у соціально-економічній сфері регіонів та громад України. Ці процеси не оминули і Вилківську міську територіальну громаду. Особливості розвитку під впливом цих чинників у поєднанні з історичною траєкторією розвитку території виступають основними факторами для стратегування розвитку громади.

Ці негативні чинники, зокрема, істотно змінили просторову організацію багатьох сфер соціально-економічного життя населення регіонів України. Північно-західна частина Одещини, раніше абсолютно депресивний периферійний регіон, перетворилася на центр експортно-імпортних операцій країни. А територіальні громади цього регіону отримали перспективну можливість для інтеграції в нову транспортно-логістичну систему міжнародних економічних зв'язків.

Завершення війни та початок процесу відновлення ознаменують жорстку боротьбу територіальних громад за ресурси, насамперед фінансові. В умовах обмеженості державного бюджету важливу роль відіграватиме міжнародна технічна допомога. Щоб сподіватися на отримання такої допомоги, громада має

інституційно відповідати вимогам організацій, які її надають. Практично у всіх випадках потрібна наявність стратегії розвитку. Йдеться не лише про документ як такий, а про стратегічні матеріали, які визначають життєдіяльність громади на наступні сім років.

Вилківська міська територіальна громада остаточно сформувала свою сучасну просторову конфігурацію за результатами місцевих виборів у жовтні 2020 року. Історично вона сформувала свій унікальний профіль, відмінний від інших громад Української Бессарабії.

У цьому контексті ключовими питаннями для Вилківської МТГ мають стати наступні:

- подальше забезпечення безпеки життєдіяльності населення, насамперед у сферах освіти та охорони здоров'я, а також відновлення зруйнованих об'єктів інфраструктури;

- збереження впізнаваності бренду та суббрендів громади на українському й міжнародному ринках;

- збереження спроможності Вилківській територіальної громади як чинник її «фізичного» збереження на карті держави;

- інтеграція до нових транспортно-логістичних ланцюгів, які ще перебувають на етапі формування (ті, хто долучиться до них раніше, отримають конкурентні переваги, та зможути виторгувати кращі преференції для себе), або спробувати їх переорієнтувати через громаду;

- налагодження партнерських відносин із муніципалітетами країн Дунайського та Чорноморського басейнів для спільної реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги;

- раціональне природокористування для збереження унікальних за своїм біорізноманіттям територій Дунайської дельти та потенційного збільшення площі природно-заповідного фонду;

- адаптація до природно-кліматичних змін, зокрема поступова переорієнтація сільського господарства на вирощування нових культур, які відповідатимуть сучасним фізико-географічним умовам і матимуть вищий попит на ринку.

У нових соціально-економічних умовах визначальне значення для розвитку територіальних громад України має пошук внутрішніх ресурсів та їх ефективне використання для формування місцевих продуктів, які користуються попитом на державному та світовому ринках. Це також забезпечує доступ до інвестиційних ресурсів.

Попередній аналіз особливостей соціально-економічного та етнокультурного розвитку Вилківської МТГ сприяє виділенню основних напрямків, що визначають перспективи її розвитку:

- екосистема Кілійського гирла Дунаю та прилеглих водно-болотних угідь

є основою розвитку морегосподарського комплексу, збереження об'єктів ПЗФ із їхнім унікальним біорізноманіттям, а також розвитку різних видів туризму, насамперед екологічного;

- унікальна культура липован, насамперед тієї частини субетносу, яка проживає на території адміністративного центру громади (район єриків);
- комплексний розвиток туризму як чинника економічної активності місцевого населення в умовах війни та повоєнного відновлення;
- збереження сучасної прогресивної статево-вікової структури населення, яка сформувалася в громаді відповідно до кількості офіційно зареєстрованих тут мешканців.

Бачення та місія громади:

Сучасний стан соціально-економічного та етнокультурного розвитку і уявлення населення щодо майбутнього багато в чому визначають місію територіальної громади.

Бачення: сучасна громада, в якій хочеться жити та інвестувати: простір з комфортними умовами навколишнього середовища, унікальним для Східної Європи біорізноманіттям, з конкурентоспроможними мешканцями, які можуть реалізувати себе у розвитку та господарській діяльності в громаді.

Місія: просування в Дунайському басейні принципів раціонального природокористування в соціально-економічній системі для забезпечення сталого розвитку громад.

2.2. Середовище розвитку Вилківської громади

Адміністратино-територіальна реформа та інтенсивна фаза російсько-української війни кардинально змінила середововище функціонування громад. Це стосується і Вилківської громади, яка живе в постійній напрузі, яка обумовлена обстрілами, постійними спробами проникнення диверсійних груп, неможливість задіяти всю територію громади в господарському комплексі тощо.

Проведення в Україні адміністративно-територіальної реформи, а також інтенсивна фаза російської агресії проти нашої держави суттєво вплинули на динаміку суспільних процесів у громадах і регіонах. Сучасний етап розвитку характеризується масштабними викликами: руйнуванням інфраструктури, населених пунктів і промислових об'єктів; масовим переселенням населення (зростанням кількості внутрішньо переміщених осіб); демографічними втратами**,** у тому числі значною кількістю загиблих і поранених; а також зміною геоекономічної парадигми функціонування загальнодержавної системи. У цих

умовах особливого значення набуває формування ефективних моделей управління територіями, здатних забезпечити відновлення і стале зростання на місцевому рівні.

Середовище діяльності Вилківської громади визначається низкою об'єктивних чинників. Громада є логістично кінцевою (тупиковою) для сухопутних транспортних комунікацій. Залізниця проходить далеко від громади (найближча станція – Дзинелор Катлабузької громади). Однак, перспективним напрямом розвитку залишається морська логістика, зокрема використання потенціалу гирлової частини Дунаю та Чорноморського узбережжя. При цьому треба враховувати що водні логістичні можливості населених пунктів Українського Придунав'я суттєво поступаються можливостям румунської сторони, де морський і річковий транспорт інтегрований у європейські транспортні коридори.

Наявність якісно підготовлених стратегічних та планувальних документів є необхідною передумовою для отримання громадою фінансування з Державного фонду регіонального розвитку, обласного бюджету та залучення міжнародної технічної допомоги. Виконання цієї вимоги наразі відтерміновано у зв'язку з триваючою інтенсивною фазою російсько-української війни. Однак, з огляду на очікуване відновлення мирного життя, громада вже сьогодні має готуватися до високої конкуренції за ресурси, демонструючи системне бачення свого розвитку та готовність до реалізації проєктів.

Історично територія сучасної Вилківської міської територіальної громади вирізнялася виразною промислово-рибо-аграрною спеціалізацією, що формувалася під впливом природно-географічних умов та господарських традицій місцевого населення. Проте у період після 1991 року виробничий потенціал громади суттєво знизився. Це негативно позначилося на соціально-економічній ситуації, зокрема на демографічній поведінці населення, спричинило зростання рівня міграції та скорочення трудових ресурсів.

У рамках розроблення Стратегії розвитку Вилківської МТГ на новий семирічний період було проведено електронне опитування окремо серед мешканців громади та окремо серед представників бізнесу.

Найбільш активними та небайдужими до долі громади виявилася молодь. Серед респондентів половина – це особи у віці 22–35 років. Разом із молоддю до 21 року частка респондентів віком до 35 років перевищує 50%.

Занепокоєння викликає сумнів учасників анкетування у можливості реалізації запропонованих заходів у рамках стратегії. Водночас слід відзначити, що молодь залишається оптимістично налаштованою.

Мешканці громади, які взяли участь в опитуванні, висловили незадоволення станом водовідведення, поводженням із твердими побутовими відходами, благоустроєм територій та станом доріг. Мешканці громади

відзначили нестачу робочих місць і можливостей для самореалізації, а також проблеми з якістю питної води.

Як конкурентні переваги респонденти відзначили вигідне географічне положення, можливість залучення іноземних інвестицій та добру просторово-організовану структуру громади.

До лютого 2022 року в громаді спостерігалося загалом сприятливе бізнес-середовище. Значна частина суб'єктів господарювання, зокрема фізичних осіб-підприємців (ФОП), була зареєстрована в період з 2014 року. Переважання фізичних осіб-підприємців є характерною рисою депресивної південно-західної частини Одеської області.

Така структура бізнес-середовища значною мірою визначила перелік професій, у яких сьогодні відчуває потребу місцевий бізнес. Переважає попит на працівників сфери обслуговування – продавців, кухарів, кондитерів та інших спеціалістів. Водночас результати опитування свідчать і про зростаючу потребу у представниках робітничих професій, зокрема зварювальниках, столярах та інших фахівцях технічного профілю.

Як чинник, що обмежує розвиток громади, представники бізнесу відзначили, на їхню думку, несприятливу демографічну структуру, зокрема високу частку населення старших вікових груп. Водночас результати аналізу сучасного соціально-демографічного стану громади не підтвердили цю оцінку. Це свідчить про те, що відповіді учасників опитування відображають радше суб'єктивне сприйняття демографічної ситуації, ніж її фактичну структуру. Суб'єктивність оцінок може бути зумовлена специфікою структури економічної активного населення в умовах сучасних безпекових ризиків. Також респонденти відзначили недостатній рівень громадської активності населення та безробіття.

Слід зазначити, що понад дві третини опитаних вірять у ймовірність успішної реалізації розроблюваної стратегії. Це є достатньо високим показником в умовах безпекових ризиків.

Результати проведеного опитування були враховані в процесі розробки стратегії.

Тобто, сформована під впливом суспільно-географічних чинників периферійність території виступає суттєвим обмеженням для соціально-економічного розвитку громади. Водночас вона ставить перед місцевою владою та населенням нові виклики, пов'язані з необхідністю пошуку альтернативних шляхів економічного зростання, підвищення транспортної доступності**,** розширення інституційної спроможності та залучення зовнішніх ресурсів для відновлення і модернізації місцевої інфраструктури (таблиця 2).

Таблиця 2

SWOT-аналіз Вилківської міської територіальної громади

Сильністорони (внутрішні переваги)	***Слабкі сторони (внутрішні недоліки)***
приморське положення та наявність морських пляжів (с. Приморське); вигідне транспортно-географічне положення на міжнародному рівні (положення на березі Дунаю, вихід до Чорного моря та потенціал для перевалки морських вантажів на річкові судна, зв'язокрічкою з країнами ЄС); наявність розрекламованих брендів, які треба офіційно оформлювати (вино Новак, дунайський оселедець, липованська юшка тощо); наявність в межах громади найбільшого в Україні чорноморського острова Зміїний, який є символом незламності українського народу; унікальні ресурси розвитку екологічного та супутніх видів туризму (Дунайський біосферний заповідник НАН України входить до складу транскордонного заповіднику); наявність місцевих будівельних матеріалів; високий розвиток туристичної інфраструктури; можливість розвитку альтернативної енергетики (енергія біомаси); диверсифіковане господарство громади (сільське господарство, рибальство, садівництво, виноградарство, туризм, морегосподарський комплекс тощо); збережена матеріальна та духовна культура старообрядців; можливість розширення кількості локацій – учасників проєкту «Дорога вина та смаку	периферійне положення по відношенню до іншої частини України – громада є останньою в системі автомобільних доріг та в її межах немає залізниці; низька зайнятість населення в господарстві громади; деякі питання раціонального природокористування – водозабезпечення та водовідведення, ефективне землекористування, збереження видового складу тваринного та рослинного світу тощо; неефективна система просторової організації туристично-рекреаційного господарства в громаді; відсутність промислової переробки риби (насамперед дунайського оселедця), виноробень, у т.ч. крафтових в громаді та ємностей з переробки овочів; значне погіршення демографічної ситуації.

Української Бессарабії»; унікальна екосистема частини міста Вилкове яка знаходиться на воді (ерики); перспектива європейської та євроатлантичної інтеграції як громади, яка знаходиться в межах дії програми Європейського Союзу для Дунайського регіону; наявність реалізованих проєктів міжнародної технічної допомоги; наявність партнерів в межах Єврорегіону «Нижній Дунай» (Чадир-Лунга – Молдова) та в країнах ЄС (Фуртванген - Німеччина).	
Можливості	***Загрози***
створення нових потужностей переробки місцевих продуктів; розвиток працеємних галузей господарства; розробка та реалізація програми адаптації до природно-кліматичних змін задля зменшення навантаження на довкілля та сприяння ефективному використанню земельних ресурсів; розвиток крафтового виробництва та нішевих продуктів для вирішення проблеми зайнятості (самозайнятості) та покращення якості життя населення; розвиток рибного господарства та аквакультур у водних комплексах; створення кластерів різної спеціалізації: рибні (зокрема осетровий), освітньо-науковий (партнер – Ізмаїльський державний гуманітарний університет), аграрно-фруктовий тощо; створення на острові Зміїний історико-культурного заповідника національного значення; розвиток транскордонної туристичної	збереження великого антропогенного навантаження на ґрунтовий покрив призведе до невідворотного погіршення його якості, а це вплине на наповнюваність місцевого бюджету; не створення доданої вартості місцевих продуктів, в т.ч. засобами їх брендування та входження в регіональні та міжнародні туристичні ланцюги негативно вплине на спроможність громад; продовження на період більше двох років інтенсивної фази російсько-української війни може призвести до практично повного знищення туристичного господарства громади.

діяльності в межах Дунайських плавень.	

3. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРСТИКА ВИЛКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

3.1. Географічне положення та природні ресурси і умови

Вилківська міська територіальна громада (МТГ) остаточно сформована після місцевих виборів 25 жовтня 2020 року. До складу громади входять адміністративний центр – місто Вилкове, а також села Приморське, Десантне, Мирне, Новомиколаївка та селище Біле. Це найбільш південна територіальна громада нашої країни, яка перебуває під контролем української влади. Селище Біле розташоване на найбільшому українському острові в Чорному морі – острові Зміїний, якій став символом незламності нашої нації.

Громада розташована в південно-західній частині Одеської області й утворює своєрідний кут між Кілійським гирлом Дунаю та узбережжям Чорного моря. Фактично ця громада є квінтесенцією всього цього регіону, який також має історико-географічну назву Буджак (з тюрського – кут). Таке географічне положення визначає унікальні транспортно-логістичні можливості для розвитку морегосподарського комплексу та налагодження партнерських відносин із країнами Чорноморського й Дунайського басейнів.

Вилківська громада межує з Кілійською та Татарбунарською міськими територіальними громадами і Лиманською сільською громадою. Також слід зазначити, що по Дунаю проходить державний кордон України з Румунією (рис. 1).

У межах громади розташований один із найбільш символічних для Європейського континенту об’єктів – знак «Нульовий кілометр Дунаю», що має особливе значення в сучасному європейському просторі. Поява цього наукового нонсенсу пов’язана з тим, що в Німеччині (гори Шварцвальд), так і не змогли однозначно визначити, яке саме місцеве джерело є справжнім витоком Дунаю.

Ще однією важливою атракцією громади є Дунайський біосферний заповідник, який разом із відповідним об’єктом природно-заповідного фонду Румунії формує біосферний резерват «Дельта Дунаю». Ця територія фактично є головним «біосферним вікном» Європи.

Транспортно-географічне положення громади визначається кількістю та просторовою організацією автобусних маршрутів загального користування. Як для громади, яка не сформована навколо районного центру, їх мережа досить розвинена.

Головним фактором, що обмежує подальший розвиток, є стан автошляху Т16-28 Рені – Ізмаїл – Кілія – Вилкове. Власне, завершення ремонту ділянки

Кілія-Вилкове помітно покращить ситуацію. Транспортний зв’язок між двома містами, центрами громад, стане набагато стабільнішим та зручнішим.

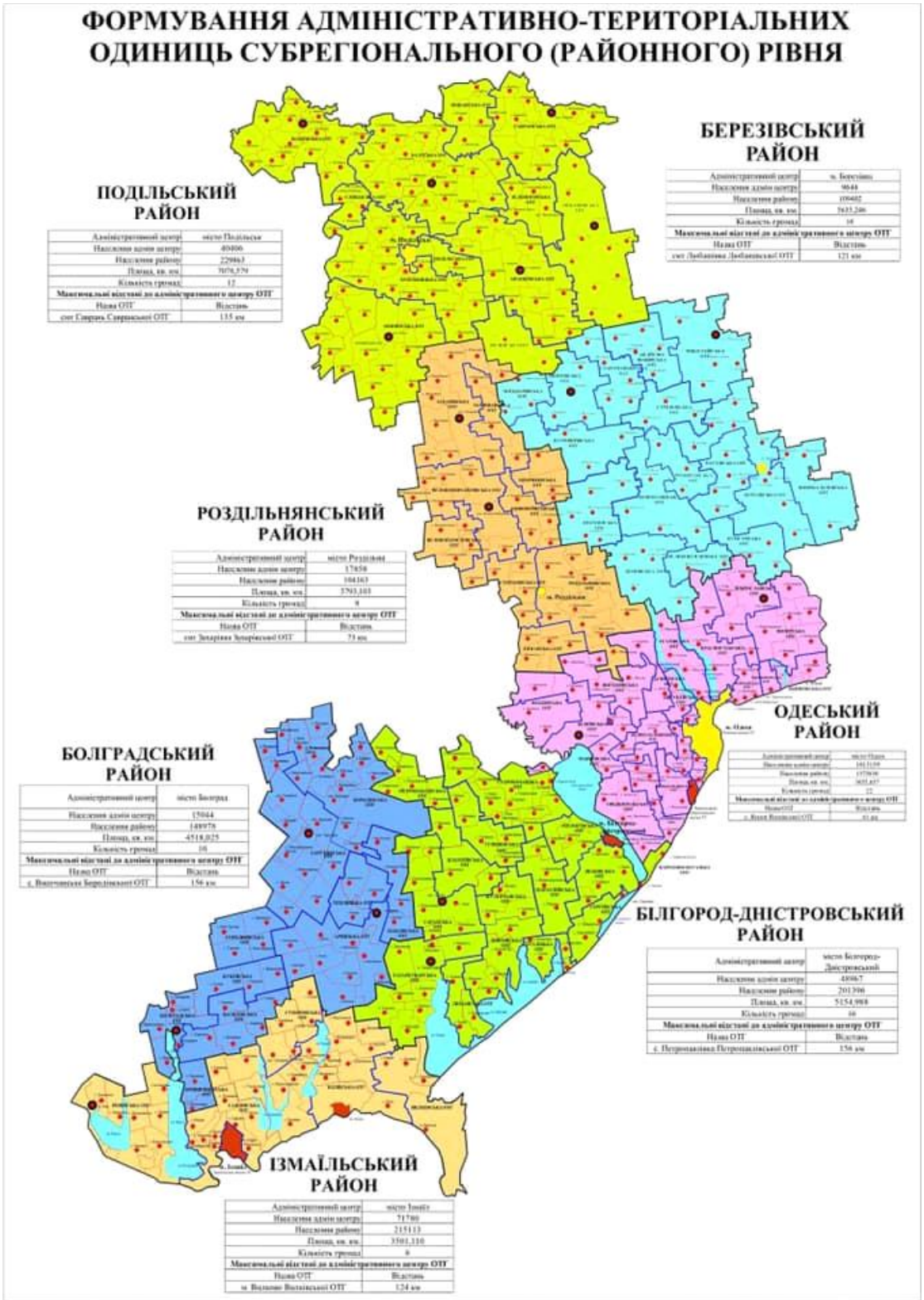

Рис. 1. Географічне положення Вилківської міської територіальної громади

До завершення капітального ремонту цієї ділянки здійснюються два щоденних оборотних рейси «Вилкове – Кілія». Раз на тиждень із центру громади можна без пересадок дістатися до столиці України – міста Києва. До Вилкового три рази на тиждень заходить автобус за маршрутом «Кілія-Київ».

З адміністративного центру громади щоденно працює щонайменше шість автобусних рейсів за маршрутом Вилкове - Одеса - Вилкове. Крім того, по одному міжміському рейсу на день забезпечується сполучення з двома найбільшими містами Української Бессарабії – Ізмаїлом та Білгородом-Дністровським.

Просторова організація транспортних шляхів громади зумовлює необхідність вирішення питання сполучення двох найбільших сіл громади - Приморського та Десантного - з адміністративним центром за допомогою міжміського транспорту. Автодорога Вилкове - Струмок до М-15 Одеса - Рені на Бухарест проходять безпосередньо через ці населені пункти.

Проблема транспортного сполучення з Новомиколаївкою та Мирним вирішується за допомогою шкільних автобусів: з першого села здійснюється один зворотний рейс на тиждень, з другого – два зворотні рейси.

Для регіону, в межах якого знаходиться територіальна громада, характерний помірно-континентальний клімат. Він вирізняється жарким сухим літом та м’якою малосніжною нестійкою зимою. Середня температура січня в межах південно-західної частини Одещини змінюється від -1,0°С на півдні до -3,0°С, а в липні, відповідно, від +21,0°С до 22,9°С. Абсолютні максимуми температур сягають +40°С і більше, а мінімуми –до -30°С і нижче. Безморозний період триває 180 – 210 днів. Період активної вегетації (з середньодобовою температурою +10° С) становить 180 – 210 днів. Сума активних температур коливається від 2500° на півночі до 3400° на південному заході.

В геологічному аспекті приморська територія південно-західної частини Одещини, де знаходиться Вилківська громада, розміщена в межах Причорноморської тектонічної западини. Також тут знаходиться контактна зона з Придобруджинського прогину, де кристалічний палеозойський цоколь занурений на 2,5 км і перекритий потужним мезозойським чохлом осадових порід.

Територія громади складена неогеновими – міоценовими і пліоценовими відкладами, які з поверхні перекриті більш молодими антропогенними відкладами. Тут поширені еолово-делювіальні ліси та лісоподібні породи. Долини річок вкриті алювіальними відкладами – пісками, супісками, суглинками, галечниками. Поверхня території – низовинно-рівнинна та розташована в межах

Причорноморської низовини з абсолютними висотами 20 – 30 метрів. Поверхня території складена лісами, розчленована долинами, балками та ярами, глибина яких 10 – 20 метрів.

Вздовж морського узбережжя розвинені акумулятивні форми рельєфу: дельти (у гирлах річок), коси, пересипи, піщані пляжі. Частина морських берегів є абразійними, такими, що зазнають руйнування морським прибоєм, а частина – зсувними. В цілому рівнинний рельєф території сприяє інтенсивному господарському освоєнню території.

Ґрунти – переважають чорноземи південні, а також поширені малогумусні південні чорноземи середньої та малої потужності. Також тут розвинені залишково-солонцюваті чорноземи, лучно-чорноземні солонцюваті ґрунти і солонці.

Територія громади входить до Саратського геоботанічного округу з багаторізнотравно-типчаково-ковиловими степами. Основним фауністичним комплексом є степовий, а в агроценозах – лісовий. Тут багато птахів, серед яких лунь польовий, дрохва, авдотка, фазан, сіра куріпка. У складі ссавців – дикий кролик, хом'як, сліпіш білозубий, тхір степовий (світлий). У Причорномор'ї переважає водолюбна фауна.

3.2. Історичний нарис

Упродовж багатьох століть межиріччя Дністра та Дунаю було ареною інтенсивних етнонаціональних процесів. Географічне положення регіону створювало сприятливі умови для численних народів, які переселялися зі Сходу до Центральної та Південної Європи, а інколи – і в зворотному напрямку, безперешкодно рухатися до своєї мети.

Тривалий час цей регіон виконував роль контактної зони між євразійськими кочовими народами та європейськими землеробськими племенами. Через нього проходили потоки різних племен і народів. Частина з них залишалася тут на століття, формуючи власний внесок в історію краю, тоді як для інших ця територія ставала лише транзитним простором на шляху до Центральної та Південної Європи. Для більш чіткого та адекватного обґрунтування чинників розробки перспективної стратегії розвитку Вилківської міської територіальної громади проаналізовані особливості появи в регіоні основних етнічних спільнот, які зараз в ній мешкають.

За Бухарестським мирним договором, підписаним 6 травня 1812 року, до Російської імперії, разом з деякими іншими територіями, відійшло і Дунай-Дністровське межиріччя. Додаток до договору передбачав обов'язкове виселення татар-ногайців.

Історико-географічні особливості заселення території громади пов’язані з колонізацією цього краю, що відбувалася під впливом специфіки Дунаю та стимулювалися характром соціальних процесів у Російській імперії. Неприйняття реформ патріарха Никона спричинило масове переселення старообрядців у дельту Дунаю, де вони знаходили більшу безпеку та можливість уникнути переслідувань. Таке розташування також забезпечувало можливість швидко перейти на територію іншої держави в разі загрози. На момент заснування сучасного міста Вилкове правобережжя Дунаю входило до складу Османської імперії.

Нині місто є полікультурним осередком української частини дельти Дунаю. Найчисельнішими етнокультурними групами залишаються засновники міста – липовани-старообрядці та українці.

Дунайська дельта перетворилася на важливий осередок для тих, хто змушений був рятуватися від переслідувань російської влади. Тут знайшли притулок як липовани-старообрядці, так і українські козаки. Після двох зруйнувань Запорозької Січі козацтво відновило свою організацію в цих місцях, заснувавши Задунайську Січ на правому березі Дунаю. Згодом козацькі поселення почали з’являтися і на лівобережжі.

Так, у 1779 році виникло укріплення Галілешти, на місці якого нині розташоване село Десантне. За легендою, історична назва поселення пов’язана з тим, що воно було засноване на землях маєтку турецького полководця Галі-Абея.

У 1832 році в селі був освячений храм Покрови Божої Матері. Сучасну назву – Десантне – населений пункт отримав через події Другої світової війни: у липні 1944 року група з 11 десантників висадилася поблизу цього поселення. Однак через несприятливі геоморфологічні умови вони не змогли провести повноцінну десантну операцію. Дев’ять із одинадцяти бійців загинули майже відразу.

Серед сучасних особливостей розвитку варто виокремити дві ключові цифри, які мають бути базовими для розуміння того, що Десантне має свій потенціал та гарні перспективи. Саме на цій основі можна розвивати різні сфери господарської діяльності. У селі проживає приблизно 1500 мешканців, із них близько 200 – школярі.

Ще одне село громади було засноване у XVIII столітті – Жебріяни. Історична назва сучасного села Приморське пов’язана з Жебріянською бухтою, що розташована приблизно за два кілометри від поселення. У сучасних соціально-економічних та суспільно-політичних умовах курортна зона села поступово перетворюється на один із центрів морського відпочинку. Причому не лише для українців, а й для іноземних туристів. До цієї категорії належать не тільки громадяни Молдови.

Село було засноване у 1821 році під назвою Корячка (Кара-Чікир). Це

етнічна (тюркського походження) назва, яка зберігалася впродовж XIX – початку XX століття. Сучасна назва, Мирне, з'явилася значно пізніше, уже в радянський період, коли багато населених пунктів регіону перейменовували.

Вилківська МТГ має історичні передумови для розвитку тісних зв'язків із Німеччиною не лише завдяки своєму розташуванню на Дунаї, а й завдяки наявності на її території села Новомиколаївка. У травні 1911 року тут було засноване село Фрідріхсдорф – німецька колонія, яка була заснована вихідцями з землі Вюртемберг.

Однак справжньою перлиною громади є селище Біле, розташоване на острові Зміїний. Офіційною датою його заснування вважається 2007 рік, що робить його одним із наймолодших поселень України. Тоді громаді були передані житловий та господарський комплекси науково-дослідної станції Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Це найпівденніший населений пункт, який станом на кінець 2025 року перебуває під контролем української влади.

Зі Зміїним островом пов'язано багато легенд. Найвідоміша з них пов'язана з тим, що на острові похований герой Троянської війни Ахілл. Тут же розташоване святилище, присвячене саме йому. Офіційно функціонує орнітологічний заказник державного значення «Зміїний». У господарському плані найбільше значення мають родовища нафти, розташовані поблизу острова.

Найбільш відомим острів став не лише в Україні, а й у світі після початку інтенсивної фази російсько-української війни. Він фактично став символом незламності українського народу.

3.3. Населення

У межиріччі Дністра та Дунаю депопуляція населення почалася у 1994-1995 роках. У поселеннях, в яких компактно проживають українці, росіяни та молдавани, ці негативні процеси почалися значно раніше. Однак це не стосувалося липован-старообрядців, для яких історично було притаманне розширене відтворення населення. Саме така демографічна модель упродовж тривалого часу забезпечувала позитивні тенденції природного приросту у Вилківській МТГ.

Інтенсивна фаза сучасної війни зумовила суттєві методологічні проблеми у процесі аналізу трудового та ресурсного потенціалу громад і регіонів. Так, за офіційною інформацією Вилківської міської ради, чисельність населення громади та її статево-вікова структура нині залишаються такими, що дозволяють забезпечувати подальший ефективний розвиток господарства.

Однак після початку повномасштабної війни офіційна статистика майже в усіх територіальних громадах суттєво відрізняється від реальної ситуації. Це

пов’язано з масштабними внутрішніми та зовнішніми міграціями, тимчасовим вибуттям частини працездатного населення, а також з неможливістю повного оперативного обліку демографічних змін.

Такі зміни, найімовірніше, сприятимуть збільшенню частки неофіційної зайнятості – зокрема дистанційної зайнятості та тимчасових підробітків, що не відображаються у державній статистиці. Це потребуватиме адаптації місцевих стратегій розвитку, системи соціального захисту та інструментів планування ринку праці.

Аналіз динаміки чисельності населення Вилківської МТГ за останні три роки свідчить про відносно сприятливу ситуацію з розвитком людського потенціалу громади. Порівняно з сусідніми територіальними утвореннями базового рівня, демографічні показники Вилківської МТГ демонструють більш стабільні та позитивні тенденції. За останні три роки чисельність населення Вилківської МТГ зменшилася на 9,0% (таблиця 3). Така динаміка свідчить про продовженнґ негативних тенденції розвитку демографічних процесів в громаді.

Однак слід враховувати, що сучасна безпекова ситуація в державі негативно впливає на можливість повноцінного використання наявного трудового потенціалу. Частина працездатного населення обмежена в пересуванні, що зумовлює погіршння умов ведення підприємницької діяльності, а окремі сфери економіки працюють у режимі підвищених ризиків. Це може стримувати реалізацію позитивних демографічних тенденцій та потребує додаткових зусиль громади щодо підтримки економічної активності й залучення трудових ресурсів.

Таблиця 3

Динаміка чисельності населення Вилківської МТГ (осіб)

	01.01.2022	01.01.2025	Зміна людності (%)
загальна чісельність населення громади	12441	11327	91,0

Відповідно до статистичних матеріалів Вилківської міської ради, загальне зростання чисельності населення супроводжувалося різноспрямованою динамікою людності окремих вікових груп. Це свідчить про структурні зміни всередині демографічної піраміди громади, що потребує детальнішого аналізу для оцінки довгострокових тенденцій та можливих соціально-економічних

наслідків (таблиця 4). За трирічний період відбулися суттєві зміни, що потребують додаткового аналізу. Насамперед майже вдвічі (на 92,8%) збільшилася чисельність вікової групи 0–5 років. Також трохи більше ніж на третину зросла чисельність населення вікової групи 60+ років.

Таблиця 4

Динаміка статево-вікової структури населення Вилківської МТГ (%)

	0-5	6-16	17-59	60+
01.01.2025 до 01.01.2022	192,8	66,2	79,7	136,1

Статево-вікова структура населення громади, подана в таблицях 5 і 6, демонструє переважання жінок. Однак станом на 01.01.2025 року жінки поступалися за цим показником чоловікам у вікових групах 6–16 років та 17–59 років.

Такі особливості змін чисельності населення та його статево-вікової структури можуть бути раціонально пояснені лише за умови аналізу показників природного руху населення. Зокрема, йдеться про міграцію жінок працездатного віку за межі громади та навіть за межі країни.

Про сприятливість динаміки чисельності населення та його вікової структури свідчить показник коефіцієнта навантаження на працездатне населення. Він коливається на рівні близько 2,0, що є дуже високим показником для українських громад.

Таблиця 5

Динаміка статево-вікової структури населення Вилківської МТГ (осіб)

Дата	Структура населення (осіб)											
	0-5			6 - 16			17-59			60+		
	ж	ч	разом	ж	ч	разом	ж	ч	разом	ж	ч	разом
01.01.2022	86	81	167	436	417	835	4578	4486	9064	1198	1159	2357
01.01.2025	166	156	322	266	287	553	3479	3741	7220	1964	1262	3208

Таблиця 6

Статево-вікова структура населення Вилківської МТГ (%)

Дата	Структура населення (осіб)							
	0-5		6 - 16		17-59		60+	
	ж	ч	ж	ч	ж	ч	ж	ч
01.01.2022	51,5	48,5	52,2	47,8	50,5	49,5	50,8	49,2
01.01.2025	51,6	48,4	48,1	51,9	48,2	51,8	61,2	38,8

3.4. Соціальна сфера громади

Вилківська МТГ має необхідну інфраструктуру для задоволення освітніх, культурних та спортивних потреб населення. Соціальна складова цього чинника визначається якістю та обсягом благ і послуг, доступних людям для повноцінного життя. В умовах сучасної України досягнення соціальних цілей розвитку суспільства пов'язане з оптимізацією територіальної структури сфери послуг, підвищенням рівня освіти та охорони здоров'я, а також створенням комфортного середовища і покращенням інших характеристик, що впливають на якість життя населення.

Вилківська міська територіальна громада забезпечена основною інфраструктурою для надання якісних соціальних послуг. Традиційно важливу роль у збереженні людського потенціалу відіграє розвиток системи освіти. У громаді функціонують п'ять закладів дошкільної освіти. З них два дошкільних навчальних заклада (ДНЗ) знаходяться в адміністративном центрі, а в Приморському, Десантному та Мирному по одному ДНЗ. В селі Новомиколаївка дошкільний заклад працює в складі початкової школи.

Окрім цієї початкової школи, у громаді працюють ще п'ять закладів загальної середньої освіти. Відповідно до стратегічного бачення розвитку освітньої мережі, опорний заклад Вилківського закладу загальної середньої освіти №1 з 1 вересня 2027 року має стати профільним ліцеєм.

Аналогічна ситуація спостерігається і щодо наявної мережі будинків культури та бібліотек. У громаді функціонують чотири будинки культури – один міський та три сільські. Бібліотечна мережа включає п'ять закладів, із них два – у місті Вилкове. Причому на базі Вилківської міської дитячої бібліотеки, а також Мирнівської та Десантненської сільських бібліотек функціонують бібліохаби, у яких також надається підтримка людям, що її потребують. У цих закладах проводяться заходи та консультації для різних категорій населення, що сприяє підвищенню рівня соціальної інтеграції та підтримці мешканців громади.

Для задоволення потреб обдарованої молоді в громаді працює музична школа. Однак справжньою гордістю Вилківської МТГ є дитячо-юнацька спортивна школа з веслування, яка стабільно демонструє високі результати та формує позитивний імідж громади.

Соціальною підтримкою мешканців громади займається комунальний заклад «Центр надання соціальних послуг». У його складі працює штатний психолог, який надає допомогу різним групам населення: ветеранам війни, родинам загиблих, членам їхніх сімей, внутрішньо переміщеним особам, людям, які опинилися в складних життєвих обставинах тощо. Також на його базі функціонує стаціонарне відділення для тимчасового або постійного перебування населення.

Спеціалізовану медичну допомогу жителям громади надає КНП «Вилківська міська лікарня» та фельдшерсько-акушерські пункти в старостинських округах громади.

3.5. Господарство громади

Сучасний стан господарства Вилківської МТГ значною мірою визначається її історико-географічними особливостями формування, розвитком та сучасними реаліями. Інші аспекти впливають, зокрема, події після проведеної адміністративно-територіальної реформи. Населені пункти, що нині входять до складу громади, виникли як поселення, основним заняттям населення яких були рибальство та вирощування сільськогосподарської продукції.

У процесі розвитку технологій та підходів до формування єдиного господарського комплексу важливу роль у його структурі почали відігравати морегосподарський комплекс, зовнішньоекономічна діяльність та туристично-рекреаційне господарство.

Основними проблемами розвитку агропромислового комплексу громади є впровадження сучасних систем землекористування на агроландшафтній основі та нових технологій обробітку ґрунту, що набуває особливої актуальності в умовах природно-кліматичної кризи. Необхідно припинити варварське ставлення до головного ресурсу громади – родючих ґрунтів.

Особливості розвитку тваринництва зумовлені фактичним знищенням природної кормової бази та зменшенням частки кормових культур у структурі посівних площ. Нестабільна цінова ситуація на ринку тваринницької продукції (особливо за показником живої ваги) призвела до скорочення поголів’я. За такої ситуації важливо скоротити логістичні ланцюги та розвивати місцеву переробку, збільшувати продаж готової продукції тощо.

Ключові проблеми розвитку агропромислового комплексу громади, що потребують вирішення:

- неефективне природокористування та використання ресурсів у сфері сільського господарства;

- домінування рослинництва, що негативно впливає на стан ґрунтів і довкілля; необхідне збільшення частки тваринництва для збереження екологічного балансу, підвищення доданої вартості продукції та збільшення обігових коштів виробників;

- адаптація до природно-кліматичних змін – зменшення навантаження на довкілля завдяки зміні структури сівозмін, вирощуванню культур із меншим впливом на ґрунти або більш трудомістких, затребуваних ринком (за умови високої динамічності розвитку галузі);

- розвиток крафтового виробництва та популяризація нішевих культур як

одного з ключових інструментів адаптації до кліматичних змін;

- низький рівень доданої вартості місцевої продукції – розвиток переробки місцевої сировини та трудомістких галузей (овочівництво, бджільництво тощо);

- розвиток переробної бази через мобілізацію внутрішніх ресурсів (громада, бізнес), залучення інвесторів та підготовку грантових проєктів;

- раціональне використання водних ресурсів – визначення реального водного балансу регіону (оскільки Румунія, завдяки будівництву нових каналів, переорієнтувала на себе близько 40% води Кілійського гирла) та впровадження сучасних підходів до управління водними ресурсами (інноваційні технології, включно з нанобульбашками);

- брендування (суббрендування) громади як інструменту підвищення впізнаваності та ринкової цінності продукції;

- технологічне оновлення аграрного виробництва – запровадження сучасних систем землекористування на агроландшафтній основі та нових технологій обробітку ґрунту;

- використання земель, виведених з обігу, що збільшує екологічне навантаження та стримує інноваційний розвиток;

- залучення наукового потенціалу – формування кластерної системи співпраці між бізнесом та наукою;

- відсутність ефективної маркетингової системи збуту місцевої продукції (особливо у виноробстві та овочівництві);

- розвиток сільського зеленого туризму як інструменту підвищення добробуту мешканців і покращення іміджу громади на регіональному, національному та міжнародному рівнях.

Таблиця 7

Особливості формування бюджету громади (2024 р.)

Стаття доходів	Гривні	%
Доходи загального і спеціального фондів бюджету територіальної громади	192 016 390	100,0
Доходи загального фонду бюджету територіальної громади без трансфертів	66 956 300	34,9
Доходи загального фонду бюджету територіальної громади з урахуванням дотації, без трансфертів	89 205 700	46,2
Обсяг базової дотації	22 249 400	11,6
Обсяг реверсної дотації		
Обсяг трансфертів з державного бюджету	92 614 408	48,2
Обсяг місцевих податків і зборів у доходах	38 352 700	19,8

загального фонду бюджету територіальної громади		
Загальний обсяг капітальних видатків бюджету територіальної громади	56 288 878	29,3
Видатки бюджету територіальної громади на культуру, фізкультуру, спорт	9 943 380	5,2
Видатки бюджету територіальної громади на утримання органів місцевого самоврядування	23 280 350	12,1
Видатки бюджету територіальної громади на оплату праці з нарахуваннями	16 007 000	8,3

3.6. Туристично-рекреаційний комплекс громади

Рекреаційне господарство традиційно є одним із провідних напрямків спеціалізації Вилківської громади. «Українська Венеція» – це сталий туристичний бренд, відомий не лише в Україні, а й у сусідніх країнах, який асоціюється з унікальним природним та культурним ландшафтом дельти Дунаю. ДБЗ та Дунайські плавні в цілому відіграють роль одного з головних «біосферних вікон» України, Чорноморського басейну та всього східноєвропейського регіону. Наявність поблизу такого значущого природоохоронного об’єкту стимулює перетворення міста Вилкове в центр екологічного туризму, де туристів обслуговують п’ять спеціалізованих підприємств.

Останніми роками зросла також роль села Приморське як морського курорту, особливо після анексії Криму, коли частина туристичних потоків була переорієнтована на узбережжя Одещини. Подальшого захоплення та фактичного руйнування частини морських курортів Азово-Чорноморського басейну лише посилила значення Вилківської громади як перспективного центру рекреаційного розвитку південного регіону України.

Ефективність розвитку туристично-рекреаційного сектору Вилківської громади визначатиметься здатністю сформувати комплексний туристичний продукт, який включатиме наступні напрями діяльності:

- курортно-пляжний відпочинок – с. Приморське;
- екологічний туризм – насамперед місто Вилкове та Дунайський біосферний заповідник (у т.ч. рибальство);
- історико-культурний та етнокультурний туризм – насамперед частина Вилкового на ериках;
- еногастрономічний туризм – необхдно збільшити кількість атракції.

Найбільш цінним об’єктом є Дунайський біосферний заповідник (ДБЗ),

площа якого 51547,9 га (за матеріалами Департаменту екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації). Флора ДБЗ нараховує 1549 видів. Найбільшу кількість складають вищі судинні рослини – 956, що близько 19,0% флори України. У Червону книгу України (1996 р.) занесені 19 видів. Рослинність заповідника, будучи цілісною структурою, містить у собі співтовариства генетично різних типів – від напівпустельного до водяного.

За кількістю видів фауни дельта Дунаю є чи не найбагатшим місцем у сучасній Європі. Досить повно тваринний світ представлений і на території ДБЗ. Тут нараховується 90 видів риб. При цьому в заповідних водах зустрічаються всі 7 видів риб із Європейського червоного списку. А з 32 видів риб, занесених до Червоної книги України, тут мешкає 15. Серед них і білуга – найбільша серед риб, що мешкають в прісних водах. Особливу роль для збереження чорноморських стад осетрових риб відіграє Дунай, у тому числі і заповідна акваторія. Серед всіх річок Чорноморського басейну тільки в Дунаї ще зберігся їх природний нерест. Промислові запаси основних видів річкових риб після широкомасштабного обвалування пойми в 1960-70-х роках, що призвело до втрати близько 30 тисяч гектарів нерестилищ, значно скоротилися.

Серед земноводних найбільш чисельними є озерна та їстівна жаби, звичайна квакша та дунайський тритон, а серед плазунів – болотна черепаха та звичайний вуж. Серед цієї групи тварин види, що занесені до Європейського червоного списку та Червоної книги України в заповіднику відсутні. Найчисельнішою та найважливішою як в природоохоронному, так і екологічному та економічному плані групою хребетних тварин заповідника є птахи. Всього в дельті Дунаю зареєстровано більше 320 видів птахів. З них 44 занесені до Європейського червоного списку та Червоної книги України. В ДБЗ найбільші колонії малого баклана та косаря (700 та 360 пар). Досить численні в заповіднику великий баклан, сіра, руда, мала та велика білі чаплі, квак, річкова та рябодзьоба крячка; також в заповіднику нерідкі зграї рожевого пелікану, що налічують до кількох сотень птахів (в останні роки відмічені поодинокі спроби гніздування цього птаха на території заповідника). З рідкісних видів хижих птахів в заповіднику багато років гніздиться орлан-білохвіст.

Ссавці в заповіднику представлені 42 видами. Серед них 6 (14,3 %) занесені до Європейського червоного списку та 13 (31,0 %) – до Червоної книги України. Для таких як норка європейська та лісовий кіт дунайські дельтові угіддя є дуже важливими для їх виживання в європейському масштабі. Окремі види ссавців на заповідній території мають певне мисливське та промислове значення. Їх раціональна експлуатація доцільна в відповідних зонах заповідника. Це, в першу чергу, ондатра та дикий кабан.

Серед ключових проблем розвитку рекреаційної сфери Вилківської громади є недостатній рівень її інфраструктурного забезпечення. На території

громади бракує належно облаштованих місць для відпочинку, зокрема кемпінгів, зон рекреації, об'єктів громадського харчування та сервісного обслуговування туристів. Водночас вирішення більшості цих проблем не потребує значних фінансових ресурсів і може бути реалізоване за рахунок внутрішніх можливостей громади, зокрема через активізацію місцевого підприємництва, громадських ініціатив і партнерства з бізнесом.

Подальший розвиток рекреаційної інфраструктури громади доцільно здійснювати на засадах публічно-приватного партнерства, залучення місцевого бізнесу та активної участі громади**.** Одним із перспективних напрямів є створення мережі еко- та агротуристичних садиб, облаштування кемпінгових стоянок і зон короткострокового відпочинку вздовж туристичних маршрутів та водних шляхів. Важливим завданням є також розвиток системи туристичних показчиків, встановлення інформаційних стендів, вказівників і промоційних матеріалів, що підвищуватимуть привабливість території.

Окремої уваги потребує розроблення туристичних маршрутів – водних, велосипедних і пішохідних, які б поєднували природні, історико-культурні та етнографічні об'єкти громади. Такий підхід сприятиме не лише розширенню туристичного сезону, а й формуванню сталих джерел доходів для місцевогонаселення.

3.7. Особливості природокористування в громаді

Сучасна соціально-екологічна ситуація у Вилківській громаді визначається дією таких груп чинників:

- негативні наслідки російсько-української війни, зокрема обстрілів території громади та особливостями фізико-географічних процесів у Чорноморському басейні;
- наслідками варварського природокористування в другії половині ХХ-го століття та спроб реалізації фантастичних проєктів, які, на думку їхніх авторів, мали покращити показники господарського розвитку території;
- особливістю сучасних природно-кліматичних змін, які безпосередньо впливають на умови господарювання населення;
- сучасні інфраструктурні проблеми, що впливають на якість життя населення.

Громада входить до переліку адміністративно-територіальних одиниць України, на території яких тривають бойові дії. Упродовж майже чотирьох років громада неодноразово зазнавала ворожих нападів. Острів Змійний, якій був тимчасово окупованим, став символом незламності нашої нації.

Окрім прямих соціально-екологічних втрат, спричинених війною, Вилківська громада зазнає також негативного впливу подій, що відбуваються на значній відстані від її території. Це пов’язано з особливостями циркуляції водних мас у Чорному морі. Цей водний об’єкт є унікальним тим, що загальний напрям руху течій у ньому відбувається проти годинникової стрілки. Саме через цю особливість приблизно через півтора місяця після трощі російських танкерів у Керченській протоці мазут, який витік у море, досяг південно-західної частини узбережжя Одещини. Значна частина забруднюючих речовин, що потрапляють у Чорне море, осідає у своєрідній «уловлювальній зоні», якою є Жебріянська бухта. Це негативно впливає на перспективи розвитку купально-пляжного туризму в селі Приморське. Для мінімізації такого негативного впливу нагальною є проблема ремонту та оновлення водопровідно-каналізаційних систем. З метою забезпечення мешканців громади якісною питною водою необхідно побудувати водопроводи в селах Десантне, Мирне та Новомиколаївка. Також нагальною є проблема реконструкції вилківського водогону.

Сучасна екологічна ситуація у Вилківській громаді визначається не лише прямими наслідками інтенсивної фази російсько-української війни, а й неефективним природокористуванням часів в другій половині ХХ-го століття. Відповідно до планів солоний лиман Сасик (Кундук) мав бути заповнений прісною водою з Дунаю та стати ключовим елементом єдиної Дунай-Дністровської зрошувальної системи.

У 1979 році було збудовано дамбу, яка перекрила природний водообмін між Чорним морем та лиманом Сасик. Відкачування солоної води та її заміна прісною дунайською водою призвели до руйнування унікальної біосистеми лиману. У результаті один із найбільших причорноморських лиманів, який мав стати основою ефективного економічного розвитку сільського господарства регіону, перетворився на чинник, що його обмежує. Цей водний об’єкт разом із Дельтою Дунаю, включно з її частинами за межами Дунайського біосферного заповідника, входить до Рамсарського списку унікальних водно-болотних угідь та Європейської Смарагдової мережі та мають бути вагомим чинником розвитку туризму.

Різке підвищення середньорічної температури на 2–2,5 °С за останні 40 років суттєво змінює економічний профіль громад. У південно-західній частині Одеської області вже поширюються напівпустельні ландшафти. Сільськогосподарські культури, які раніше були лише привозними – хурма, гранат, інжир – нині успішно культивуються в нашому регіоні. Поряд із цим, сільськогосподарські культури, які історично формували сівозміни, стають економічно невигідними для вирощування, і їх подальше культивування може лише посилювати антропогенне навантаження на ґрунти. Інтеграція в господарство нішових культур значно покращить економічну ситуацію в громаді

та зменшить антропогенне навантаження на довкілля.

Динаміка природно-кліматичних умов та проблеми інфраструктурного розвитку призвели до посилення значення нової групи проблем. Більшість із них пов’язані з посиленням актуальності проблеми забезпечення населення якісною питною водою. Це при тому, що в регіоні концентруються чотири з п’яти найбільших прісноводних озер України. Вирішення цього питання значною мірою визначатиме розвиток купально-пляжного туризму в селі Приморське. В адміністративному центрі громади нагальною є проблема водопостачання та водовідведення у тій частині міста, яка розташована на єриках.

Культурне надбання міста Вилкове, його прибережна частина з унікальними єриками та «кладками» в сучасних умовах зазнає негативного впливу. Природно, що в будь-якому водному об’єкті, якій протягом тривалого часу зазнає впливу господарської діяльності для покращення гідрологічної ситуації необхідно проводити відповідні днопоглиблювальні роботи. Проте у випадку з явищами в місті Вилкове ситуація ускладнена тим, що протягом останніх 40 років, завдяки практичним інженерним рішенням, Румунія забрала близько 40% води Кілійського гирла. Внаслідок цього фізичної води для єриків не вистачає.

Гідрологічна ситуація в місті Вилкове також негативно впливає на перспективи вирішення надзвичайно актуальної проблеми – забезпечення населення якісною питною водою та достатніми водними ресурсами для меліорації.

4. ОПИС ПОРІВНЯЛЬНИХ ПЕРЕВАГ, ВИКЛИКІВ ТА РИЗИКІВ

Переваги *(визначені за результатами аналізу сильних сторін і можливостей).*

Конкурентні переваги Вилківської міської територіальної громади пов'язані насамперед із її унікальним географічним положенням та значним природно-рекреаційним потенціалом. Ці чинники слід розглядати у взаємозв'язку, тобто комплексно. Біосферний заповідник «Дельта Дунаю» є цілісною екосистемою, що охоплює Дунайський біосферний заповідник та значну частину румунського повіту Тульча.

Налагодження дружніх і побратимських контактів із населеними пунктами румунського повіту Тульча має стати одним із ключових напрямів розвитку Вилківської міської територіальної громади на найближчі 2–3 роки. Доцільно також звернути увагу на розвиток партнерських відносин із муніципалітетами Італії. Бренд «Українська Венеція» вже сформований і впізнаваний не лише в межах України, а й у країнах Європейського Союзу. Також важливо враховувати історичні, або точніше – географічно зумовлені зв'язки адміністративного центру громади з німецькими муніципалітетами, розташованими біля витоків річки Дунай.

Ці зв'язки формують додаткові можливості для міжнародного партнерства, культурної взаємодії та розвитку транскордонних ініціатив. Актуальність цього питання зумовлена наявністю історично сформованих зв'язків між сучасним Вилковим та населеними пунктами на правому березі Дунаю, які у минулому були заселені українцями. Цей історико-географічний аспект може стати важливою конкурентною перевагою в сучасних геополітичних та геоекономічних умовах. Йдеться про те, що румунська сторона є адміністратором багатьох операційних програм Європейського Союзу, зокрема у межах таких напрямів:

Стратегія Європейського Союзу для Дунайського регіону;

- Intereg Next Румунія –Україна;
- NEXT Black Sea Basin Programme.

Результатом розробки та ефективної реалізації Стратегії має стати посилення спроможності громади у залученні ресурсів. Після завершення війни саме міжнародна технічна допомога стане ключовим ресурсом, за який конкуруватимуть громади.

Громада розташована на півдні Міжнародного транспортного коридору №7 – Дунайського водного шляху, що є одним із ключових внутрішніх водних маршрутів Європи. Завдяки виходу до гирла Дунаю та близькості до міжнародних морських шляхів громада має високий логістичний потенціал для розвитку вантажних перевезень, річкового та змішаного транспорту, а також

сервісної інфраструктури.

Вилківська громада також може стати однією з важливих точок МТК №9, який з'єднує Гельсінкі з Александруполісом у Греції та проходить через країни Центральної й Південно-Східної Європи. У перспективі це відкриває можливості для інтеграції у північ–південь транспортні потоки та підвищує інвестиційну привабливість регіону.

Дунай є стратегічною ланкою міжнародного транспортного коридору «TRACECA», що забезпечує сполучення між Європою, Кавказом та Центральною Азією. Це створює умови для розвитку експорту та транзитних перевезень, залучення нових логістичних операторів і формування сучасної річкової та портової інфраструктури.

Крім того, річковий сектор громади потенційно може відігравати роль у Євроазійському нафтотранспортному коридорі, що підсилює геоекономічне значення території та відкриває перспективи для співпраці у сфері енергетичної безпеки та обслуговування енергетичних маршрутів.

Інтеграція у ці міжнародні транспортні та логістичні системи формує для громади унікальні можливості: розвиток портової та причальної інфраструктури, створення логістичних сервісів, залучення приватних інвестицій, підвищення транзитної спроможності, а також активізацію міжнародного та транскордонного співробітництва.

Вилківська громада володіє унікальними для Південно-Західної частини Одещини природними ресурсами. З одного боку, це найбільші поклади кварцидів (піску), а з іншого – унікальні можливості для розвитку екологічного компоненту життєдіяльності.

Для громади визначальними є кілька ключових напрямів розвитку цього елемента суспільного поступу. По-перше, необхідно сформувати ефективну та стійку систему раціонального природокористування, спрямовану на збереження сучасного стану довкілля та, відповідно, унікальних етнокультурних особливостей місцевого населення. Адже традиційна матеріальна й духовна культура безпосередньо відображає взаємодію людини з природним середовищем. По-друге, важливо забезпечити збереження природних ресурсів для створення нових туристичних атракцій і подальшого розвитку екологічного туризму.

Виклики *(визначені в результаті аналізу слабких сторін та можливостей).*

Одним із ключових викликів для забезпечення стійкої спроможності громади в сучасних геоекономічних умовах є необхідність інтеграції в нові логістичні мережі. Це стосується як внутрішньоукраїнського, так і міжнародного ринків, що визначає подальші напрями економічного розвитку та

конкурентоспроможності території.

У цьому контексті громада має відповісти на два ключові питання: з чим інтегруватися в ринок і яким способом це зробити. Щодо першого питання, необхідно підвищити додану вартість місцевих продуктів. При цьому мова йде не лише про розвиток виробничого сектору, а й про підвищення вартості послуг. Загалом, слід посилити економічний компонент у місцевій туристичній індустрії.

Щодо другого питання існує кілька варіантів. Якщо громада або її господарські суб'єкти орієнтуватимуться на загальноукраїнський ринок, слід розглянути можливість ефективного використання залізничного або автомобільного транспорту через трасу М-15 Одеса – Рені – на Бухарест. У разі орієнтації на міжнародний ринок необхідно вирішити питання модернізації портової інфраструктури Вилкового для забезпечення ефективної логістики та інтеграції в транскордонні транспортні ланцюги.

Незважаючи на наявність річки Дунай, яка є унікальним ресурсом для водної екосистеми регіону, територія громади стикається з двома найбільш складними проблемами розвитку Південно-Західного Причорномор'я. Йдеться про природні та кліматичні зміни, а також про відсутність якісної питної води. Обидва ці фактори негативно впливають на життя населення, і їхнє вирішення є нагальним для громади.

Розробка та реалізація інструментів адаптації до природно-кліматичних змін у громаді має базуватися на комплексному підході та включати такі ключові напрями:

- оптимізація структури посівних площ відповіднодосучасних вимог: зменшення частки зернових культур, найбільш вразливих до кліматичних коливань; поступове збільшення ролі кормових, бобових та культур із високою стійкістю до посухи; розширення площ під багаторічними насадженнями, які краще адаптовані до аридних умов та сприяють довгостроковому збереженню ґрунтової вологи; скорочення частки ґрунтовиснажливих культур; обмеження монокультури та зменшення площ під культурами, що спричиняють деградацію ґрунтів; розвиток сівозмін, спрямованих на відновлення гумусу та зменшення ерозійних процесів;

- запровадження природоощадних технологій землеробства: поширення мінімального та нульового обробітку ґрунту (no-till); використання сидератів, мульчування та органічних добрив для збереження родючості; упровадження точного землеробства для оптимізації витрат води, добрив та пально-мастильних матеріалів;

- раціональна організація зрошення: модернізація застарілих систем поливу; перехід на краплинне зрошення та водозберігаючі технології; упровадження систем моніторингу вологості ґрунту й управління водними ресурсами;

- зміцнення природного середовища: створення лісосмуг та захисних насаджень для зменшення вітрової ерозії; відновлення деградованих земель; розширення площ природних біотопів як елементів екологічної збалансованості;

- посилення інституційної та інформаційної спроможності громади: створення системи локального моніторингу кліматичних ризиків; освітні програми для фермерів та агровиробників щодо сучасних адаптивних технологій; залучення наукових установ, екологічних організацій та міжнародних партнерів;

- розвиток крафтового виробництва;

- перехід до культивування нішевих культур тощо.

Сусідство з Дунайським біосферним заповідником є вагомим позитивним чинником розвитку громади, який необхідно трансформувати в дієвий інструмент сталого розвитку. Досягти цього можна насамперед шляхом інтеграції туристично-рекреаційних продуктів із потенціалом об'єктів природно-заповідного фонду. Такий підхід дозволить створити конкурентоспроможні маршрути, підсилити екологічну освіту та забезпечити збереження унікальних природних комплексів регіону.

На превеликий жаль, громаду не оминула одна з ключових проблем стійкого розвитку Північного Причорномор'я – геодемографічна криза. За останні роки чисельність наявного населення суттєво зменшилася. На це вплинуло кілька чинників:

- мобілізація та залучення значної частини чоловічого населення до сил оборони України;

- неповернення моряків після початку повномасштабної війни; а також складна безпекова ситуація, яка стримала приїзд та постійне проживання осіб, що офіційно зареєстровані в громаді;

- додатковим негативним фактором є виїзд учнів старших класів та молоді віком до 23 років за межі держави. Це суттєво зменшує частку молодіжного населення, послаблює освітній та трудовий потенціал громади й загострює проблему відтоку людського капіталу. Сукупність цих процесів призвела до формування демографічних ризиків, що впливають на трудовий потенціал, соціальні процеси та можливості економічного розвитку території.

Одним з ключових викликів повоєнного відновлення Вилківської міської територіальної громади стане також спроможність розвивати селище Беленьке на острові Зміїному та створити там Центр військового туризму. Бренд «Острів Зміїний» залишатиметься впізнаваним упродовж багатьох років і здатний привабити до громади значну кількість іноземних туристів. Реалізація такого проєкту сприятиме формуванню унікального туристичного продукту, зміцненню патріотичної складової, розвитку локальної економіки та інтеграції громади у міжнародний туристичний простір.

Ризики *(визначені в результаті аналізу слабких сторін та загроз).*

Перспективи повоєнного відновлення територіальних громад Українського Причорномор'я значною мірою залежатимуть від часу та умов завершення російсько-української війни.

Ключовими завданнями повоєнного відновлення громади мають стати: відновлення єриків як важливого елементу збереження бренду «Українська Венеція»; поліпшення демографічних процесів; розвиток інфраструктури туристичного бізнесу з метою збільшення надходжень до місцевого бюджету. Невирішення цих проблемних питань може призвести до сумнівів щодо подальшої спроможності громади та її сталого розвитку.

Проблема збереження єриків тісно пов'язана з водним балансом гирлової частини Дунаю. За останні 40 років спостерігається суттєве зменшення об'єму води в Кілійському гирлі. На сучасному етапі для відновлення річкової системи необхідна комплексна програма, яка має включати роботи з поглиблення природного русла, очищення та відновлення мережі місцевих каналів, а також модернізацію систем їх водозабезпечення. Реалізація таких заходів є критично важливою для підтримання гідрологічної рівноваги, запобігання пересиханню та забезпечення сталого водокористування в регіоні.

Єрики є не просто складовою міста Вилкове, а й важливим елементом матеріальної та духовної культури липован-старообрядців. Занедбаний стан частини єриків безпосередньо зменшує шанси на збереження культурної спадщини предків, адже втрата традиційного водного середовища веде до поступового згасання пов'язаних із ним практик, ремесел та способу життя. Відновлення та догляд за єриками є необхідною умовою для того, щоб молоде покоління мало підстави продовжувати ідентифікувати себе з локальною культурою та примножувати її.

Збереження унікального історико-архітектурного каркасу громади та окремимх населених пунктів має бути враховано в комплексному плані просторового розвитку території територіальних громад. В цьому контексті на особливау увагу заслуговує частина міста Вилкове з єриками та каналами і прибережна смуга Чорного моря біля села Приморське (вказані території можуть стати точкою зростання громади). Це дасть можливість регламентувати природокористування та забезпечити збереження екологічних і соціальних цінностей цієї території.

Історично населені пункти громади характеризувалися більш сприятливими демографічними показниками порівняно з сусідніми територіями. Основною причиною цього було високий рівень відтворення населення серед ліпован-старообрядців.

У сучасних умовах головним ризиком для громади є неспроможність зберегти молодь та відповідне культурне середовище. І це на тлі того, що високий

рівень народжуваності протягом останніх 10–25 років створює потенціал для підтримки та розвитку цих традицій.

Втрата молоді може запустити невідворотний процес руйнування соціально-економічних та етнокультурних основ функціонування Вилківської територіальної громади.

Якщо не створити умови для зацікавлення молоді залишатися в громаді, вона виїжджатиме за межі України разом із батьками. Адміністративний центр громади є місцем концентрації фахівців морських спеціальностей, але чоловіки після рейсів часто не повертаються додому. Зберігається ризик, що їхні дружини та діти також виїдуть за кордон і навряд чи повернуться до громади.

Щоб запобігти цьому, насамперед необхідно реалізувати такі ключові заходи:

- створення молодіжного центру або хабу, де молодь могла б відпочивати, спілкуватися та обмінюватися ідеями – такий простір має стати платформою для пошуку напрямів, які будуть цікавими молоді та сприятимуть розвитку громади;
- реалізація ідеї освітньо-наукового кластеру, який дозволить молоді здобувати компетентності, орієнтовані на інтеграцію до місцевої економіки, сприятиме утриманню кадрів у громаді та розвитку регіонального потенціалу;
- створення молодіжного підприємства, зокрема в туристичній сфері, надає молоді можливість реалізувати себе та побачити результати своєї праці – молодь може спостерігати, як їхні зусилля сприяють покращенню середовища життя.

Враховуючи наведений огляд можемо зробити наступні висновки. Вилківська МТГ має унікальні передумови для свого розвитку, що зумовлені її історико-географічною траєкторією розвитку. На території громади сформована унікальна культура ліпован-старообрядців. Існуючі форми господарювання орієнтовані на раціональне природокористування, що сприяє збереженню стійких систем та розвитку екологічного туризму. Крім того, тут збереглися традиційні практики промислового рибальства та морегосподарської діяльності, які підтримують культурну та економічну самобутність регіону.

Якщо ці проблеми не будуть вирішені, постане гостра загроза втрати спроможності Вилківської територіальної громади. Насамперед це проявиться у подальших негативних змінах статево-вікової структури населення, зникненні унікальної матеріальної та духовної культури місцевих мешканців, а також у трансформаційних змінах навколишнього середовища, що погіршуватимуть умови життєдіяльності. У підсумку це може спричинити безповоротні зміни в функціонуванні сучасної соціально-економіко-екологічної системи громади.

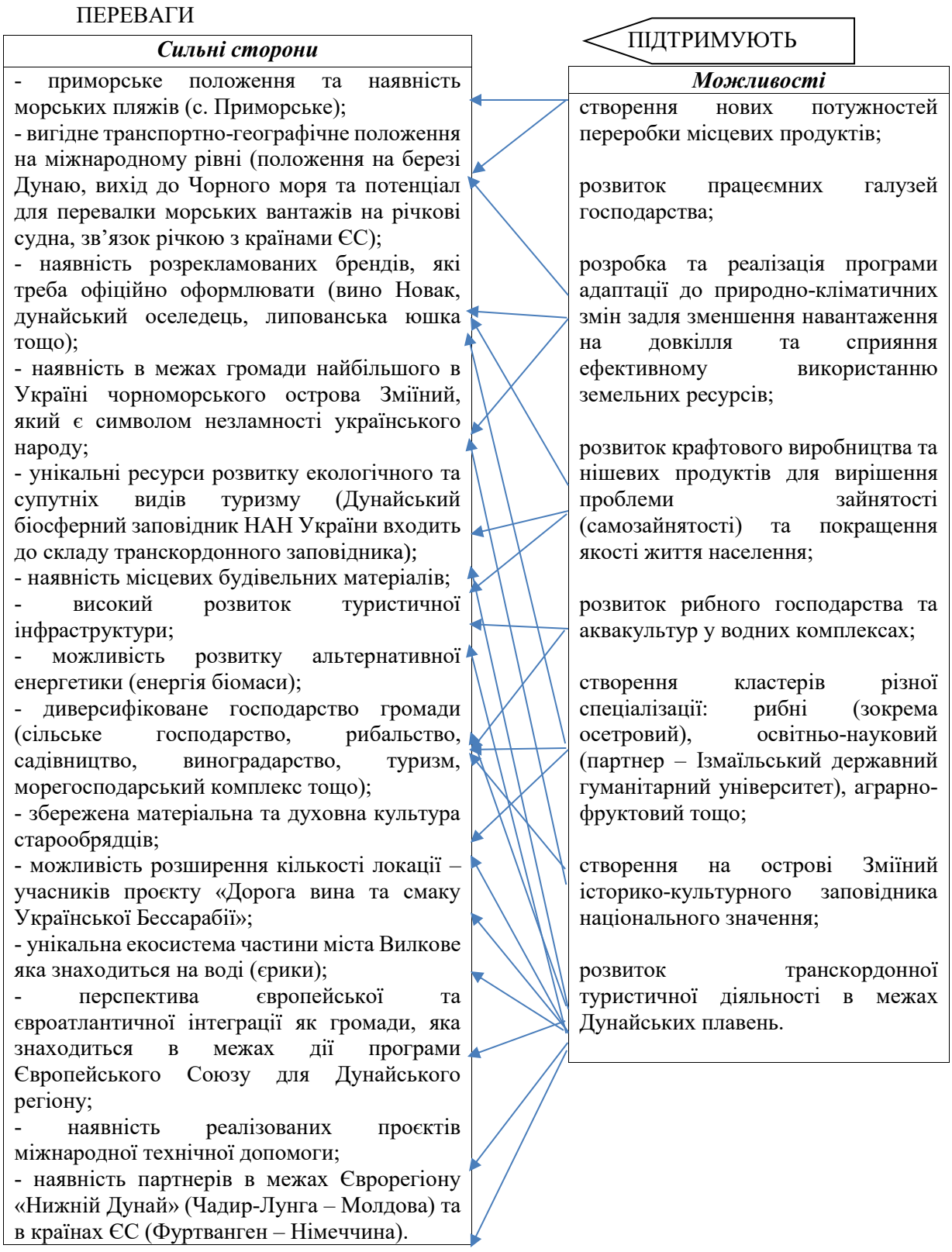

Рис. 2. Схеми порівняльних переваг, викликів та ризиків (б)

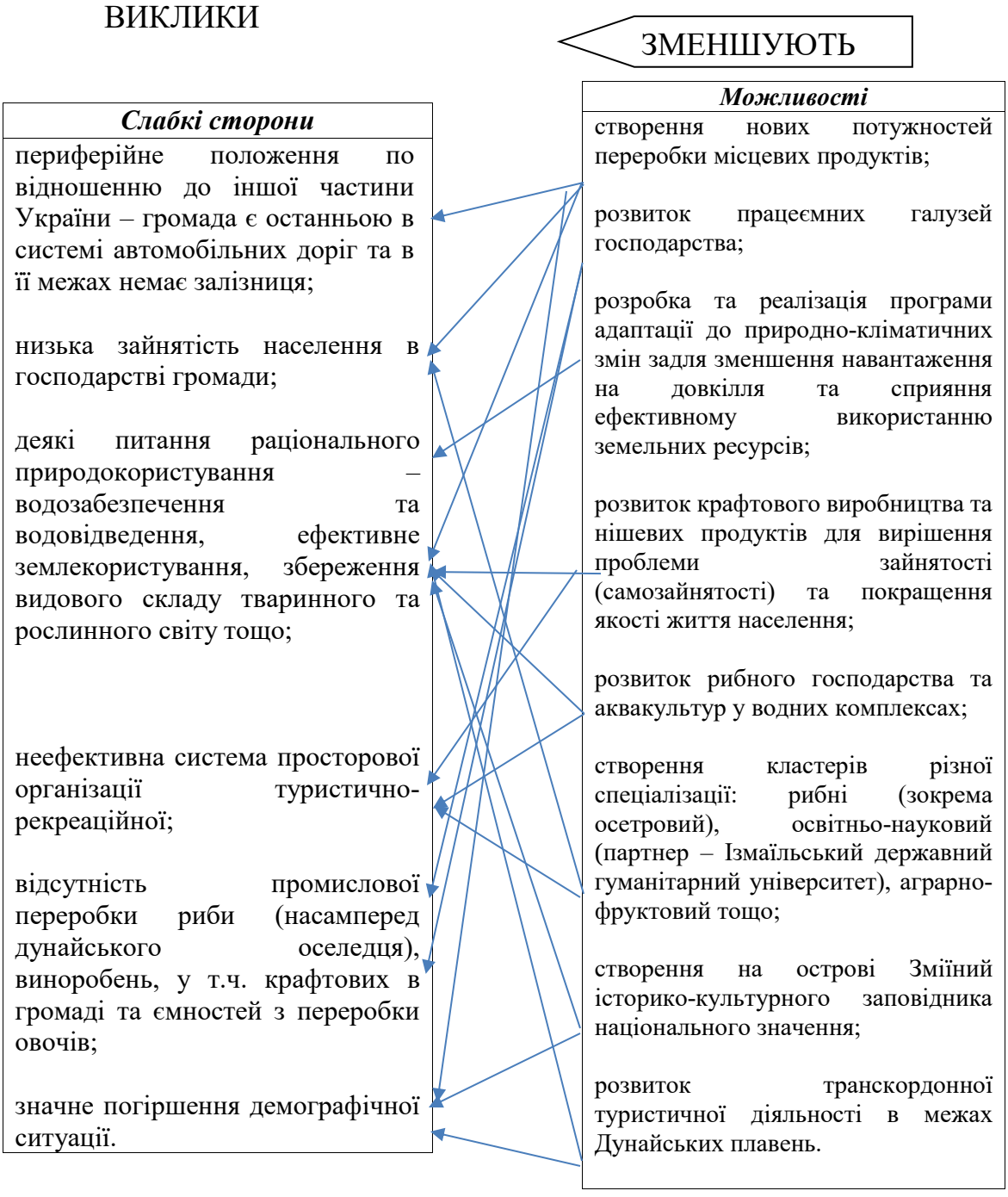

Рис. 3. Схеми порівняльних переваг, викликів та ризиків (б)

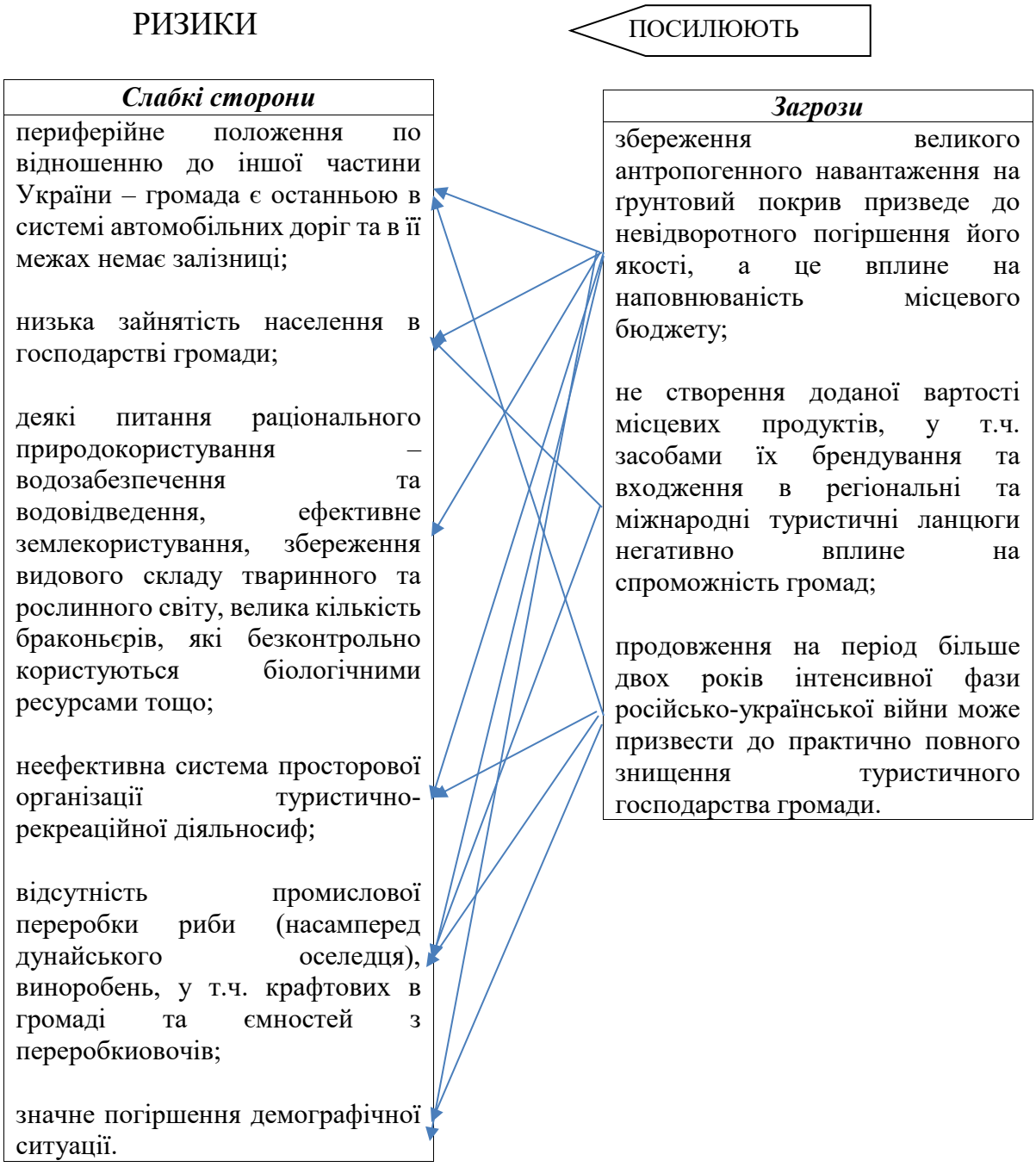

Рис. 4. Схеми порівняльних переваг, викликів та ризиків (с)

5. СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ВИЛКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА 2026-2032 РОКИ

Сучасні катастрофічні наслідки для всіх сфер життя населення України, зумовлені, зокрема, інтенсивною фазою російської агресії, ставлять перед адміністративно-територіальними одиницями різних рівнів нові виклики. Пошук нових ресурсів для збереження позитивної динаміки розвитку громад привертає увагу до їхньої готовності до жорсткої конкуренції.

У цих умовах ключовими питаннями стають:

- розробка та ефективне супроводження процесу реалізації Стратегії розвитку громади;
- осучаснення та розробка документів просторового планування (комплексний план просторового розвитку території громади, генеральний план населених пунктів тощо) для досягнення синергетичного ефекту від взаємодії;
- забезпечення прозорості діяльності сільської ради та підвищення інвестиційної привабливості громади (створення та регулярне оновлення інформаційного сайту, розробка інвестиційних проєктів, наявність майданчиків Greenfield і Bulefeld тощо);
- створення ефективної системи реалізації та моніторингу Стратегії за участю громадськості та всіх зацікавлених у розвитку громади;
- реалізація внутрішнього потенціалу громади для підвищення вартості місцевих продуктів, брендування громади та формування її позитивного іміджу.

Ефективне управління просторовим розвитком території неможливе без обґрунтованого та репрезентативного прогнозування регіональних процесів. У контексті сталого розвитку визначальне значення мають особливості демографічних процесів та збереження якісних умов довкілля.

Відтворення населення та сформована статево-вікова структура значною мірою визначають перспективу сталого розвитку громад. Це пов’язано з інерційним впливом на соціально-економічні, етнокультурні, освітні, екологічні та інші чинники, які відображають основні умови існування населення. Тобто кількість населення, його статево-вікова структура, освітньо-науковий рівень та демографічна поведінка визначають перспективи існування населених пунктів.

Особливості господарювання, соціально-екологічні та етнічні чинники життєдіяльності населення значною мірою визначають стан довкілля. При цьому взаємодія у системі «природа – населення – господарство» має прямі та зворотні зв’язки.

Традиційно прогнозування розвитку просторових утворень, у нашому випадку – територіальних громад, здійснюється через призму трьох сценаріїв: **негативного, нейтрального та позитивного.**

Негативний сценарій подальшого розвитку Вилківської громади пов'язаний із продовженням російсько-української війни в середньостроковій перспективі. Це призведе до подальшої трансформації статево-вікової структури населення, погіршення демографічних показників та збільшення міграційного відтоку населення тощо. Без збереження людського потенціалу не може йтися про економічне відродження громади. Навпаки, відбудеться зниження економічної активності за всіма напрямками, зокрема в закладах соціальної сфери, освіти, культури, охорони здоров'я, спорту та інших.

В іміджовому вимірі громада ризикує втратити практично всі свої бренди. Окрім уже згаданої частини міста Вилкове, розташоване на єриках, можуть бути втрачені й інші важливі елементи локальної ідентичності. Наприклад, бренд, створений багаторічною працею фахівців – Вилківська ДЮСШ, що спеціалізується на веслуванні, який є одним із ключових іміджевих надбань громади.

У фінансовому вимірі такий розвиток подій негативно вплине на наповнення місцевого бюджету, а недоотримання надходжень буде за такими напрямками:

- субвенції з державного бюджету на забезпечення освітніх потреб населення завдяки зменшенню контингенту учнів;
- єдиний соціальний внесок (ЄСВ) та податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) завдяки зменшенню інтенсивності господарської діяльності;
- зменшення акцизного податку на паливо через зменшення господарської діяльності та мобільності населення тощо.

Базовим чинником цього варіанту розвитку подій є зменшення туристичних прибутків у громаду. Сучасні негативні тенденції у сфері безпеки в Україні призвели до збільшення кількості туристів, які відвідують населені пункти. У разі продовження війни цей тренд може посилитися та матиме негативний вплив на подальший розвиток ситуації. Таким чином, під загрозою опиняється майбутнє потенційної точки зростання соціально-економічного розвитку Вилківської МТГ.

Продовження бойових дій стане перепоною для реалізації комплексних програм відновлення частини адміністративного центру, яка знаходиться на воді, зокрема тих, що фінансуються за рахунок міжнародної технічної допомоги. А власне там мешкають липовани-старообрядці, які вирізняються більш сприятливою демографічною поведінкою порівняно з іншими районами громади. Це лише один невеликий елемент, який свідчить про перспективу зменшення туристичного потенціалу громади.

Розвиток Вилківської міської територіальної громади за **нейтральним сценарієм** передбачає збереження наявних тенденцій соціально-економічного розвитку. Такий варіант можливий у разі консервації сучасних умов, зокрема

збереження безпекової напруги та відсутності суттєвих позитивних чи негативних зовнішніх змін. У цьому сценарії громада продовжує функціонувати в режимі обмежених можливостей, без значного прогресу або погіршення ключових показників.

За такого сценарію надалі відбуватиметься зменшення чисельності населення громади, зростання частки старших вікових груп у його структурі, а також подальше скорочення економічної активності населення. Такий варіант розвитку подій наближений до негативного сценарію, однак його реалізація ймовірна у більш віддаленій перспективі. Однак питання спроможності громади постане вже у середньостроковій перспективі.

Ключовим чинником реалізації даного сценарію є контрольованість процесів. Це означає, що громада матиме можливість завчасно підготуватися до подібного розвитку подій та адаптувати свої дії відповідно до очікуваних змін.

Позитивний сценарій громади ґрунтується на стабілізації соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації в Україні та в Чорноморському басейні. Його передумовами є перехід до мирного життя, налагодження транскордонного співробітництва на нових логістичних засадах, повернення населення та реалізація програм відновлення громад і регіонів України. Тобто реалізація цього сценарію орієнтована на покращення сучасних тенденцій та подальший позитивний розвиток соціально-економічних і культурних процесів:

- відновлення демографічного потенціалу, зокрема за рахунок повернення населення, яке виїхало за кордон;
- впровадження заходів, які заохочують молодь не залишати населені пункти громади;
- розробка та впровадження комплексних туристичних продуктів громади, зокрема із залученням нових атракцій, що сформувалися в період інтенсивної фази російсько-української війни;
- залучення інвестицій, у тому числі внутрішніх;
- поліпшення купівельної спроможності населення, у тому числі з урахуванням фінансових надходжень від моряків – мешканців громади;
- налагодження тісних партнерських взаємин із муніципалітетами Румунії, а також із країнами Дунайського та Чорноморського басейнів;
- розвиток бізнес-середовища громади, орієнтованого на становлення малого та середнього бізнесу тощо.

Враховуючи проведений аналіз сучасних реалій розвитку Вилківської громади та всієї Української Бессарабії, можна стверджувати, що основою відновлення громади має стати туристично-рекреаційне господарство. Основною проблемою розвитку туризму в громаді на сучасному етапі є недостатнє інформаційне забезпечення цієї діяльності.

6. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ ГРОМАДИ

Транспортно-географічне положення Вілковської міської територіальної громади значною мірою визначає пріоритетні напрями розвитку інфраструктури. При цьому ефективне використання наявних передумов безпосередньо залежить від якості людського потенціалу, адже саме люди є ключовим чинником спроможності громади.

Відновлення інфраструктури громади має здійснюватися комплексно та забезпечувати збалансований позитивний вплив на всі компоненти соціо-економіко-екологічної системи життєдіяльності населення.

Для Вилківської МТГ ключовими напрямками розвитку інфраструктури мають стати такі:

- збереження традиційних умов господарювання, проживання населення та функціонування екосистеми громади;
- відновлення морегосподарської діяльності в громаді;
- формування інфраструктури аграрного бізнесу, насамперед шляхом об'єднання виробників у кооперативи чи інші організаційні форми, а також облаштування потужностей з переробки місцевої сільськогосподарської продукції.

Для збереження якісної екосистеми насамперед необхідно вирішити наступні ключові питання:

- розчищення та поглиблення Білгородського, облаштування водоутримувальних споруд у каналі Піщаний, домбування берегів, укріплення дамб, відновлення та збереження інженерної інфраструктури для забезпечення належного водного режиму, протипаводкового захисту та підтримки судноплавності каналів;
- збереження автентичності району міста Вилкове, через який проходять єрики, забезпечити баланс між функціональним використанням єриків для транспорту, господарської діяльності та туризму, одночасно запобігаючи екологічному навантаженню та руйнації берегових та водних екосистем;
- відновлення та збереження дерев'яних тротуарів у старій (історичній) частині міста Вилкове, як невід'ємного елементу традиційної забудови та способу життя населення. Дерев'яні настили вздовж єриків виконують важливу транспортну функцію в умовах водної мережі міста;
- зменшення антропогенного навантаження на сільські території через адаптацію до природно-кліматичних змін включає комплекс дій, спрямованих на збереження ґрунтового покриву, оптимізацію використання земельних ресурсів та водних об'єктів, впровадження агротехнологій, що зменшують ерозію та виснаження ґрунтів.

Питання розчистки Білгородського каналу може бути вирішене у післявоєнний період за рахунок ресурсів державного бюджету. Проблема ериків є першочерговою і потребує активної участі місцевого населення для її вирішення.

Окремої уваги потребує розвиток інфраструктури сільських населених пунктів Вилківської МТГ. Ключовим завданням є забезпечення належної транспортної доступності між селами громади та адміністративним центром — містом Вилкове. Йдеться про відновлення та утримання автомобільних доріг місцевого значення, організацію стабільного пасажирського сполучення, а також забезпечення доступу мешканців сіл до адміністративних, медичних, освітніх та соціальних послуг. Підвищення транспортної зв'язності сприятиме зменшенню соціальної ізольованості сільських територій, активізації трудової мобільності населення, розвитку місцевого підприємництва та інтеграції сіл у єдиний соціально-економічний простір громади.

Адаптація до природно-кліматичних змін частково перекриває потребу в удосконаленні інфраструктури аграрного бізнесу. У процесі післявоєнного відновлення України слід зменшити вивіз сировини з полів, насамперед за рахунок формування переробної бази в селах. Також необхідно впроваджувати всі нові культури та агротехнології, які в сучасних природно-кліматичних умовах забезпечуватимуть більшу економічну віддачу.

Сталий розвиток Вилківської МТГ неможливий без річки Дунай та Чорного моря. Вирішення питання відродження елементів морегосподарського комплексу є пріоритетом державної політики. Громада буде звертатися до загальноукраїнських інституцій, які можуть допомогти вирішенню цього питання, так і до приватних, в тому числі іноземних інвесторів.

Рекреаційна зона села Приморське Вилківської МТГ є одним із ключових ресурсів соціально-економічного розвитку громади та має значний потенціал для формування сучасного, екологічно орієнтованого туристичного простору. Розвиток інфраструктури в рекреаційній зоні має здійснюватися з урахуванням природоохоронного статусу територій, вимог екологічної безпеки та принципів сталого розвитку.

Основними напрямами розвитку інфраструктури рекреаційної зони є:

- облаштування під'їзних шляхів з метою забезпечення транспортної та пішоходної доступності до рекреаційної зони та об`єктів відпочинку;
- створення мінімально необхідної інженерної інфраструктури (електропостачання, водопостачання, водовідведення, систем збору та утилізації відходів);
- розвиток рекреаційних об'єктів низької капіталізації, облаштування та благоустрій малих архітектурних форм.

Розвиток рекреаційної інфраструктури має здійснюватися поетапно, з

пріоритетом проєктів, що не порушують природний баланс, сприяють зайнятості місцевого населення та підвищують туристичну привабливість Вилківської МТГ на регіональному та міжнародному рівнях.

Вилківська МТГ має значний потенціал для впровадження відновлюваних джерел енергії, що сприятиме енергетичній незалежності громади, зменшенню навантаження на довкілля та створенню нових робочих місць. Основні напрями розвитку альтернативної енергетики є такі як сонячна енергетика, вітрова енергетика, біоенергетика, гідроенергетика малих об'єктів.

Впровадження альтернативної енергетики має відбуватися з урахуванням екологічної безпеки та традиційного способу життя населення, а також за підтримки державних і приватних інвесторів.

7. ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ

Важливими чинниками середньо- та довгострокового прогнозування розвитку територіальних громад, окрім стратегії розвитку, є містобудівні документи територіального (просторового) планування. Серед них ключовими є такі:

- комплексні схеми планування областей і районів;
- генеральні плани населених пунктів;
- комплексні плани просторового розвитку (КППР) територіальних громад.

У контексті повоєнного відновлення ключове значення матимуть комплексні плани просторового розвитку територій. Вони запроваджені до нормативної бази держави Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності» та Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання територій». Їх актуальність тісно пов'язана з проведеною адміністративно-територіальною реформою та децентралізацією влади, відповідно до яких до сфери управління територіальних громад увійшли не лише території населених пунктів, а й землі поза їх межами. Таким чином, громада має забезпечити ефективне використання всієї території між населеними пунктами.

Набрання чинності окремими положеннями цих законодавчих актів було відтерміновано у зв'язку з інтенсивною фазою російсько-української війни. Ключовою складовою комплексного плану просторового розвитку території є наявність ортофотоплану, який за своєю суттю виконує функцію детального плану території. В умовах воєнного стану публічний доступ до ортофотопланів обмежений з міркувань безпеки.

Однак уже сьогодні Вилківська міська територіальна громада має

готуватися до конкуренції за ресурси в період повоєнного відновлення. Зокрема, необхідно розпочати підготовчі роботи, спрямовані на впровадження нових технологій та розроблення відповідного документа державного планування.

У спрощеному вигляді КППР – це науково обґрунтований варіант функціонального поділу території громади. Він формується з урахуванням її природно-географічних характеристик, історико-географічної траєкторії розвитку та сучасних соціально-економічних умов і дає змогу визначити функціональні зони, які будуть найбільш оптимально використовуватися з метою збереження спроможності та переходу територіальної громади до сталого розвитку. Ефективна система просторової організації, побудована на раціональному використанні внутрішніх ресурсів території, створює передумови для підвищення її інвестиційної привабливості та економічного розвитку громади.

Така підготовка передбачає наявність актуальних даних, проведення комплексного аналізу розвитку громади та формування обґрунтованого бачення її подальшого просторового розвитку.

Розроблення КППР територіальної громади в загальному вигляді ґрунтується на таких складових:

- створення актуальної картографічної основи, зокрема ортофотопланів або топографічних карт масштабів 1:10 000 та 1:2 000; водночас в умовах російсько-української війни публічне використання таких матеріалів є обмеженим;

- проведення комплексного соціально-економічного аналізу, який охоплює оцінку передумов формування громади, її сучасного стану та перспектив розвитку з урахуванням особливостей природокористування, а саме: географічного положення та природно-ресурсного потенціалу; історичних особливостей заселення і господарського освоєння території; демографічної ситуації; трудового потенціалу та рівня зайнятості населення; структури економіки (промисловість, сільське господарство, сфера послуг, у тому числі туристично-рекреаційна діяльність); фінансово-економічного стану громади, джерел наповнення бюджету, податкової бази та можливостей її розширення; стану соціальної інфраструктури, систем охорони здоров’я, освіти, культури, спорту та безпеки життєдіяльності населення; змін у характері природокористування на різних етапах господарського розвитку території;

- формування просторово-планувальних рішень, що передбачають визначення функціональних зон та основних напрямів використання території, зокрема зон розвитку сільського господарства, переробної промисловості, туризму, рекреації, зелених насаджень, транспортної інфраструктури, а також територій з особливими умовами використання для збереження природних ландшафтів;

- підготовку матеріалів комплексного плану просторового розвитку

території громади, ключовим елементом якої є виконання картографічних робіт із застосуванням геоінформаційних систем та сучасних цифрових інструментів.

Актуальність питання підготовки до розробки КППР пов'язана з можливістю зменшити вартість цієї процедури. В довоєнний період вона оцінювалася в 5-6 млн. гривень. Імовірно після завершення війни ця сума збільшиться.

Під час розроблення комплексного плану просторового розвитку, поряд із використанням внутрішніх ресурсів територіальної громади, доцільно враховувати можливості залучення ресурсів із зовнішніх джерел. У цьому контексті для Вилківської МТГ ключове значення має річка Дунай, зокрема її унікальне географічне положення в районі «0 - кілометра».

З метою повноцінної реалізації цієї переваги просторове планування та розроблення КППР мають здійснюватися з урахуванням положень Стратегії Європейського Союзу для Дунайського регіону. Визначені в цьому документі стратегічні пріоритети доцільно інтегрувати в рішення КППР як основу для підвищення транскордонної співпраці, інвестиційної привабливості та сталого розвитку громади.

Відповідно до положень цього документа, основними принципами планування розвитку міських територіальних громад мають бути:

- ***захист навколишнього середовища***, що передбачає збереження якості водних ресурсів, управління екологічними ризиками, охорону біорізноманіття та ландшафтів, а також підтримання належної якості повітря і ґрунтів;

- ***сприяння добробуту населення***, зокрема через підвищення конкурентоспроможності підприємств, інвестування в людський потенціал та розвиток інтелектуального суспільства, насамперед у сферах освіти, науки, досліджень і інформаційних технологій;

- ***покращення комунікаційної доступності***, що охоплює розвиток транспортної інфраструктури, впровадження сталої енергетики, а також розширення міжособистісних і міжрегіональних зв'язків через культуру та туризм;

- ***зміцнення регіональної спроможності***, що передбачає підвищення інституційної ефективності, удосконалення механізмів спільної діяльності, забезпечення безпеки та протидію організованій і тяжкій злочинності.

Виконання вимог такого системного документа Європейського Союзу, як Стратегія ЄС для Дунайського регіону, надає територіальним громадам можливість адаптуватися до стандартів європейської та євроатлантичної інтеграції, а також підвищити власну конкурентоспроможність у боротьбі за фінансові ресурси та інвестиції.

У цьому контексті визначальне значення має захист навколишнього середовища, оскільки практично вся територія Вилківської МТГ входить до

складу Смарагдової мережі. Пріоритетними цілями в рамках конвенції є збереження біорізноманіття, природних ландшафтів та водних ресурсів і екологічно орієнтоване використання (туризм, рекреація, традиційне сільське господарство).

Особливості фізико-географічних характеристик і соціально-економічних умов розвитку окремих ділянок у межах громади дають змогу виокремити такі об'єднані функціональні зони.

Приморсько-фасадну господарську акватериторіальну зону з рекреаційними функціями умовно можна поділити на морську та річкову підзони.

Морська підзона включає вузьку полосу акватериторіальних комплексів:

1) уздовж берегової лінії озера-лиману Сасик (Приморський старостинський округ);

2) Жебрянську косу та інші акватериторіальні комплекси Приморського старостинського округу ;

3) частину Дунайського біосферного заказника, що виходить до Чорного моря.

У межах першого компоненту цієї підзони необхідно визначити пріоритетні напрями розвитку. Важливо оцінити доцільність поєднання рибо-аграрної, у т.ч. аквакультурної, спеціалізації з туристично-рекреаційною діяльністю. Такий підхід має особливе значення в контексті адаптації території до природно-кліматичних змін, оскільки дозволяє збалансувати економічні інтереси та збереження екосистем.

У межах другого компоненту слід зосередитися на організації рекреаційної діяльності в морській зоні. Це дозволяє в перспективі планувати реалізацію проєктів у сфері санаторно-курортного оздоровлення та відпочинку, забезпечуючи збалансоване поєднання житлової, туристичної та рекреаційної функцій.

Третій компонент повинен залишатися максимально сталим і бути спрямований на збереження біорізноманіття, а також на суворе регламентування використання природних ресурсів у різних зонах ДБЗ.

Річкова підзона формується прибережними акватериторіальними комплексами вздовж русла Дунаю.

У межах цієї території ключовими підзонами мають бути:

- промислова, що спеціалізується на машинобудуванні, насамперед суднобудуванні та на виконанні транспортно-логістичних функцій;

- рибогосподарська (аквакультурна).

Друга підзона включає як річку Дунай, яка входить до меж міста Вилкове, так і інші водойми, у тому числі штучні водні об'єкти, з можливістю розвитку рибогосподарських та рекреаційних функцій.

Периферійна транспортно-логістична зона формуватиметься навколо існуючих транспортних шляхів і передбачає розширення, насамперед шляхів до меж майбутнього індустріального парку «Вилкове».

Периферійна промислова зона повинна формуватися у межах майбутнього індустріального парку. Господарська діяльність у цій зоні орієнтуватиметься передусім на підвищення вартості місцевих продуктів та розвиток місцевої економіки. Ключовим аспектом її ефективного розвитку має стати раціональне природокористування, спрямоване на дотримання вимог Бернської конвенції.

Аграрна зона охоплюватиме всю решту території громади. Ключовими аспектами сталого розвитку цієї зони мають стати:

- адаптація до природно-кліматичних змін, насамперед через оптимізацію сівозмін відповідно до сучасних реалій;
- виведення з сільськогосподарського обігу малопродуктивних та деградованих земель;
- дотримання вимог природоохоронного законодавства, зокрема щодо збереження водоохоронних та лісозахисних смуг;
- виділення на місцевості екологічної мережі;
- створення профільних об'єднань господарюючих суб'єктів для ефективної конкуренції на ринку.

Острівну зону можна поділити на дві підзони:

- *підзона, що формується островами на Дунаї, які розташовані в межах громади;*
- *підзона, що формується островом Зміїний (селище Біле).*

Перша підзона потребує особливої уваги, оскільки її стан є питанням національної безпеки України. Основними функціями цієї території мають стати туризм та рекреація, поєднані з інтенсивним сільським господарством (насамперед виноградарство, овочівництво та садівництво).

Відновлення другої підзони може розпочатися після завершення російсько-української війни, що відкриє можливості для здійснення діяльності цивільними органами господарювання. Острів Змійний має потенціал стати точкою зростання для Кілійської громади, де слід поєднувати різні функції:

- туристичні та рекреаційні (національно-патріотичний та мілітарний, культурно-історичний, пригодницький (дайвінг) тощо);
- рибогосподарська;
- науково-дослідний – під це зможемо залучити в індустріальний парк «Вилкове» великі наукові установи тощо.

Таке комбіноване використання дозволить забезпечити баланс між розвитком громади та збереженням стратегічного, культурного та природного потенціалу острова.

Розробка комплексний план просторового розвитку з врахуванням цих позицій стане основою для відновлення громади, допоможе залучати інвестиції та створить нові можливості для стабільного розвитку, роботи й бізнесу.

8. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПУБЛІЧНИХ ІНВЕСТИЦІЇ ГРОМАДИ

З метою підвищення прозорості та забезпечення рівного доступу до ресурсів державного, обласного й місцевих бюджетів, коштів державних і комунальних підприємств, а також фінансування міжнародних фінансових організацій, в Україні запроваджено обов'язкову систему управління публічними інвестиціями.

Для підвищення прозорості та кращого доступу до бюджетних і міжнародних фінансових ресурсів в Україні впроваджено обов'язкову систему публічних інвестицій (DREAM).

Проєктні пропозиції мають шанс на фінансування лише за умови їх чіткої інтеграції в систему стратегічних пріоритетів держави, регіону та громади. Відповідні напрями діяльності також мають бути відображені в документах просторового планування. У перехідний період, коли КППР ще не є обов'язковим, основним документом просторового планування залишається Генеральний план населених пунктів.

Відповідно до чинного законодавства територіальні громади мають створити інвестиційні ради та розробити середньострокові плани публічних інвестицій. Для реалізації цих вимог громада повинна мати чинну стратегію розвитку, що охоплює період 2026-2027 років. Інвестиційна рада формується з представників органів місцевого самоврядування, а також представників бізнесу, громадськості та експертного середовища.

На найближчий період держава визначила пріоритетами публічних інвестицій безпеку й оборону, енергетичну стійкість, що досягається, зокрема, через розвиток розподільної енергетики, розвиток безпечної критичної інфраструктури та забезпечення базових послуг населенню.

Як і будь-які інвестиційні проєкти, публічні інвестиції підлягають оцінці за визначеними критеріями. До них належать соціально-економічний ефект, доцільність витрат, готовність громади до реалізації проєкту, наявність співфінансування, а також дотримання екологічних і соціальних вимог законодавства.

Для великих проєктів обов'язковими є розроблення техніко-економічного обґрунтування або техніко-економічних розрахунків, а також проведення централізованої оцінки на рівні відповідного міністерства.

Відповідно до визначених державою пріоритетів публічних інвестицій середньостроковий план Вилківської МТГ має формуватися за такими напрямами:

- будівництво захисних укриттів для забезпечення безпечних умов навчання дітей та молоді;
- підведення інженерних та транспортних комунікацій до місця будівництва індустріального парку «Вилкове»;
- розбудова інфраструктури селища Біле та створення комплексного туристичного центру на острові Зміїний;
- будівництво інфраструктури морських перевезень у місті Вилкове та селі Приморське для покращення міжнарожних економічних відносин держави;
- будівництво сонячних електростанцій у селі Приморське.

9. ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ ІНДУСТРІАЛЬНОГО ПАРКУ «ВИЛКОВЕ»

У період повоєнного відновлення Україна має приділити особливу увагу формуванню нової економічної інфраструктури, і відповідно до цього питання одним із ключових інструментів розвитку територіальних громад можуть виступати індустріальні парки.

Громада на землях промисловості за власні кошти або із залученням інвесторів облаштує виділену територію під вимоги індустріального парку з необхідною інфраструктурою, логістикою та умовами для реалізації різних технологічних процесів відповідно до обраного профілю парку. Підприємства та організації – учасники індустріального парку отримують переваги у вигляді: звільнення від податку на прибуток за умови реінвестування його у діяльність на території парку; звільнення від ПДВ при імпорті обладнання; пільги зі сплати податків на землю та нерухомість. На території парку може здійснюватися виробнича, науково-дослідна та інша діяльність відповідно до Закону України «Про індустріальні парки».

Концепція створення та розвитку індустріального парку у Вилківській МТГ формується під впливом низки чинників.

Географічне положення визначатиме особливості господарських функцій майбутнього індустріального парку. Наявні просторові та транспортні передумови створюють сприятливі умови для орієнтації господарської діяльності парку на експорт продукції до країн Дунайського та Чорноморського басейнів. При максимальному врахуванні цього чинника індустріальний парк має бути розташований якомога ближче до водних артерій. Найприроднішим варіантом

його локалізації є місто Вилкове.

Історично набутий досвід розвитку диверсифікованого господарства. Громада має сформовані компетенції у функціонуванні морегосподарського комплексу, раціональному використанні ресурсів Дунаю та Чорного моря, ефективному розвитку туризму та рекреації, а також у розвитку аграрного виробництва. Окремим елементом економічного потенціалу є досвід крафтового виробництва, який може стати основою для формування спеціалізованих нішевих кластерів та підвищення конкурентоспроможності місцевої продукції.

Однак для того, щоб залучити крафтових виробників до індустріального парку, передусім доцільно забезпечити їх організаційне об'єднання. Найефективнішим підходом є створення одного або кількох кооперативів, які в подальшому можуть трансформуватися у кластер крафтового виробництва. Це принципово важливо, оскільки окремі виробники, діючи самостійно, не зможуть інтегруватися в індустріальний парк і ефективно використовувати його інфраструктурні можливості. Лише об'єднання дозволить їм отримати спільний доступ до виробничих потужностей, логістики, маркетингової підтримки та залучення інвестицій.

До цього чинника також слід додати наявність чітко сформованих двох природних екосистем, які різняться за підходами до господарювання. Йдеться, зокрема, про частину міста Вилкове, де проходять водні артерії (єрики), та сухопутну територію громади. Ця диференціація створює специфічні умови для розміщення виробництв, рекреаційних зон та інтеграції екологічно орієнтованих ініціатив в індустріальний парк.

Унікальна ***акваторіальна система*** дозволяє створити основу циркулярної економіки. Система орієнтована на ефективне використання водних ресурсів та адаптацію до змін навколишнього середовища, забезпечуючи стійкий розвиток промислових і рекреаційних секторів громади.

Таким чином, за умови орієнтації на місцеві ресурси та потреби населення у Вилківській громаді буде створюватися індустріальний парк «Вилкове» з такими напрямами діяльності:

- машинобудування, насамперед суднобудування;
- морегосподарський комплекс;
- рибо-аграрне господарство;
- крафтове виробництво місцевих продуктів;
- транспортно-логістична;
- науково-технічна;
- альтернативна енергетика.

Наразі основною потенційною локацією для створення індустріального парку в Вилківській громаді розглядається земельна ділянка площею 15 га, розташована за межами населених пунктів, між містом Вилкове та селом

Приморське. Поруч проходить автомобільна дорога Спаське – Вилкове та лінія електропередачі.

10. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ВИЛКІВСЬКОЇ ГРОМАДИ НА 2026 – 2032 РОКИ

Стратегія розвитку Вилківської міської територіальної громади на 2026 – 2032 роки передбачає реалізацію заходів в рамках реалізації наступних стратегічних пріоритетів:

1. Відродження економічного потенціалу (переробки місцевої сировини) через розвиток місцевого бізнес-середовища;
2 Формування людського потенціалу – чинник збереження спроможності громади;
3. Туристично-рекреаційне господарство та брендування місцевих продуктів для сталого розвитку громади;
4. Раціональне природокористування для збереження сприятливих умов довкілля (рис. 5).

Рис. 5. Стратегічні пріоритети розвитку Вилківської МТГ

Визначені стратегічні пріоритети корелюються та відповідають пріоритетам Державної стратегії регіонального розвитку та Стратегії розвитку Одеської області на 2021-2027 рр.

Стратегічний пріоритет 1: Відродження економічного потенціалу (переробки місцевої сировини) через розвиток місцевого бізнес-середовища.

Мета: формування нової екосистеми для ефективного відновлення громади через стимулювання місцевих бізнес-ініціатив, використання локальних ресурсів для виходу на загальноукраїнський та міжнародний ринок, розвиток інституційної спроможності бізнес-середовища, забезпечення прозорості діяльності та залучення прогресивних інвесторів.

У сучасних умовах для Вилківської МТГ найбільш нагальною є проблема демонополізації туристичної сфери. Поряд із великими гравцями мають отримати можливість розвиватися і малі підприємства, зокрема крафтові виробники місцевої продукції. Такий розвиток подій посилить синергетичний ефект для всіх учасників ринку, включно з самою територіальною громадою.

Важлива роль у вирішенні цього питання має відводитися ТІЦу, який працюватиме на громаду та на усіх виробників туристичних продуктів. Він також зможе виконувати функції інструменту або координатора ключових процесів у туристично-рекреаційній сфері громади.

Першочергові завдання в рамках стратегічного пріоритету 1, які маютьбути узгоджені з реаліями військового часу:

- брендування (суббрендування) громади як центру розвитку туристично-рекреаційного господарства та рибо-аграрного комплексу з виділенням конкретних переваг;
- розвиток трудомістких напрямів господарства (для Вилківської громади перш за все: овочівництво, бджільництво, рибальство тощо).
- оптимізація сівозмін відповідно до природно-кліматичних умов та потреб населення, з розвитком нішевих культур (соя, чечевиця, коріандр тощо);
- створення переробної бази для підвищення доданої вартості місцевих продуктів;
- розвиток крафтового виробництва місцевих продуктів;
- розробка маркетингових стратегій для просування місцевих продуктів на ринок;
- формування стійкої маркетингової системи для просування місцевих продуктів;
- розвиток інфраструктури гостинності (розміщення, сервіси для туристів).
- створення нових туристичних атракцій, які можна об’єднати в комплексний туристичний продукт, зокрема у сфері сільського та екологічного туризму.
- створення спеціалізованих економічних кластерів (агро-екологічного, рибо-аграрного, агро-туристичного тощо).
- забезпечення прозорості діяльності виконавчих органів та депутатського корпусу громади;
- наповнення та постійне оновлення офіційного інтернет-сайту громади з актуальною інформацією;
- формування внутрішньої нормативної бази розвитку громади (нормативи благоустрою, поводження з твердими побутовими відходами, користування громадськими пасовищами, особливості місцевих податків тощо);
- розробка та ефективна реалізація документів соціально-економічного планування: програми соціально-економічного та культурного розвитку, Стратегії розвитку громади;
- розробка та впровадження містобудівних документів територіального (просторового) планування: генеральні плани населених пунктів, комплексні плани просторового розвитку території громади;
- підготовка інвестиційних пропозицій для розвитку громади;

- створення молодіжної ради або іншого дорадчо-консультативного органу при міській раді;

- ініціювання створення громадської організації для підтримки впровадження позитивних змін у громаді.

У контексті цього стратегічного пріоритету в громаді мають бути створені умови для активного залучення місцевого населення до господарської діяльності. Йдеться про розвиток різних форм малого та середнього бізнесу, зокрема тих, які сприятимуть збільшенню економічного ефекту від розвитку туризму та рекреації. Ця сфера в громаді вже досить розвинена, проте існують додаткові ресурси для її інтенсифікації. Туризм і рекреація можуть стати значним джерелом коштів для розвитку громади, зокрема для фінансування заходів на етапі її відновлення. Таке використаня ресурсів може здійснюватися у форматі співфінансування в рамках проектів міжнародної технічної допомоги.

Стратегічний пріоритет 2: Формування людського потенціалу – чинник збереження спроможності громади.

Мета: створити у Вилківській громаді сталу системи розвитку людини, набуття нею нових компетентностей для ефективного відновлення громади та держави в післявоєнний період та підвищення її конкурентоспроможності на ринку праці.

В епоху знань є головним багатством будь-якого територіального утворення. Населення та його соціальне середовище є ключовими цінностями сталого розвитку. Важливими є структура населення за віком і статтю, рівень та напрям кваліфікації, зайнятість у господарстві та економічний ефект. Саме від цього у значній мірі залежить якість людського потенціалу. Досягнення цієї мети неможливе без створення ефективних систем освіти, у тому числі безперервної освіти, охорони здоров’я, культури та інших сфер. Для того щоб реалізувати свій потенціал відповідно до кваліфікації, людина має мати можливість задовольняти свої потреби у різних життєвих напрямках.

Враховуючи останні тенденції змін чисельності населення та невизначеність щодо термінів завершення трансформаційних процесів, громаді наразі доцільно зосередитися насамперед на розвитку вікової групи «до 18 років» («діти та молодь»). Після проведення реформи децентралізації влади більшість повноважень, необхідних для досягнення цього результату, належить органам місцевого самоврядування.

Основні проблеми, які необхідно вирішити в рамках стратегічного пріоритету 2:

- оптимізація системи середньої освіти для забезпечення доступу до якісної освіти всім мешканцям громади;

- постійне підвищення кваліфікації педагогічних працівників у зв’язку з

переходом на Концепцію Нової української школи та модернізацією змісту загальної середньої освіти (згідно з меморандумом між Вилківською МТГ та Ізмаїльським державним гуманітарним університетом);

- розробка та впровадження програм підготовки та перепідготовки професійних кадрів, насамперед у сфері туризму, для задоволення потреб громади;

- закупівля сучасного обладнання для підвищення якості освітніх послуг у закладах громади;

- створення комплексної програми повернення випускників місцевих шкіл після навчання у закладах вищої освіти для працевлаштування у місцевому господарстві;

- просування освітніх послуг Вилківської МТГ у сусідні громади з метою збільшення державних субвенцій;

- підвищення кадрового потенціалу закладів охорони здоров'я з перспективою створення багатопрофільної лікарні.

- розвиток спортивної інфраструктури громади;

- проведення спартакіади громади та участь її команд у обласних змаганнях;

- популяризація здорового способу життя серед населення.

Для реалізації цього стратегічного пріоритету в громаді мають бути створені умови, які сприятимуть розвитку молоді, формуванню її як гідних творців незалежної держави, а також поверненню до громади для плідної праці на її розвиток. Наявність у населених пунктах освіченої молоді з сучасними компетентностями, зокрема в сфері ефективного природокористування, має стати запорукою збереження спроможності та сталого розвитку Вилківської МТГ.

Стратегічний пріоритет 3: Туристично-рекреаційне господарство та брендування місцевих продуктів для сталого розвитку громади.

Мета: сформувати ефективний механізм розвитку туристично-рекреаційного господарства для забезпечення його переходу до сталого розвитку, підвищення доданої вартості місцевої продукції, брендування громади та окремих її продуктів і локацій, а також покращення інвестиційної привабливості населених пунктів.

Історично склалося так, що територія Вилківської громади є центром розвитку екологічного та суміжних видів туризму. Головною причиною цього є розташування тут ДБЗ. Саме туристично-рекреаційне господарство розглядається як ключовий чинник залучення інвестицій та оновлення громади на нових засадах. Тому для досягнення необхідного результату слід розширити пропозицію туристичних продуктів, підвищити впізнаваність громади та її

унікальних продуктів, а також розвивати інфраструктуру гостинності.

В уявленні потенційних клієнтів туристичної індустрії формується переважно їхнє власне розуміння того, чим є Вилківська громада з туристичної точки зору. У більшості випадків це поєднання таких упізнаваних брендів:

- «Українська Венеція»;
- Дунайський біосферний заповідник, якій входить до транскордонного біорезервату «Дельта Дунаю»;
- дунайський оселедець;
- збережена матеріальна та духовна культура липован-старообрядців;
- вино «Новак» тощо.

Трагедія української держави, інтенсивна фаза російсько-української війни значно підвищили актуальність і роль острова Зміїний. У майбутній конфігурації розвитку громади цей об'єкт може стати важливою складовою нового туристичного господарства. Після завершення війни та нормалізації безпекової ситуації тут можна створити унікальний туристичний продукт, у якому будуть поєднані такі елементи:

- історія оборони острова (військово-історичний туризм);
- його природні особливості (тут офіційно функціонує заповідник «Змійний») – екологічний туризм;
- науково-дослідницький потенціал у т.ч. історико-культурної спрямованості – легенда про Ахилеса;
- можливий розвиток купально-пляжного туризму тощо.

Для формування у громаді якісного туристичного середовища пропонується реалізувати проєкти за такими напрямами:

- створення туристичного інформаційного центру, у якому, окрім інформації про основні атракції громади, пропонуватиметься продукція місцевих виробників у т.ч. від крафтових майстрів;
- створення системи туристичних покажчиків у населених пунктах громади з урахуванням вимог військового стану;
- формування «Дороги вина та смаку Вилківської громади» або розширення кількості атракцій і об'єктів, представлених у «Дорозі вина та смаку Української Бессарабії»;
- підвищення ролі еногастрономічного компоненту в комплексному туристичному продукті громади;
- формування системи географічних зазначень громади, наприклад: «Дунайський оселедець», «Липовинська юшка» та інші локальні продукти тощо.

Швидке завершення інтенсивної фази війни за сприятливих для територіальних громад Північно-Західного Причорномор'я може призвести до збільшення кількості іноземних туристів у регіоні. Це значно підвищить економічну ефективність туристично-рекреаційного господарства та сприятиме

розвитку нових напрямів діяльності.

Стратегічний пріоритет 4: Раціональне природокористування для збереження сприятливих умов довкілля.

Мета: сформувати сприятливе для життя населення середовище через вирішення нагальних соціально-екологічних проблем Вилківської громади, пов'язаних із розвитком господарства, управлінням водними ресурсами та поводженням із відходами, за принципом «не нашкодь».

Основними актуальними проблемами в рамках реалізації цього стратегічного пріоритету є:

- адаптація до природно-кліматичних змін – у степовій зоні з'явилися напівпустельні ландшафти, що погіршують умови господарювання;
- неефективне використання території та потреба в сучасному просторовому плануванні;
- проблеми утилізації твердих побутових відходів;
- стан водних об'єктів, особливо тих, які є джерелом питного водопостачання для населених пунктів громади.

Це передбачає реалізацію таких напрямів діяльності:

- раціональне споживання ресурсів – видобуток, використання та утилізація відходів;
- відтворення ресурсів: створення умов для їх відновлення;
- конструктивне перетворення середовища: захист від стихійних явищ, рекультивація земель, оздоровлення довкілля;
- охорона природи та ресурсів: ефективний розвиток ДБЗ, збереження біорізноманіття;
- моніторинг і управління природокористуванням: облік ресурсів, контроль використання, регулювання стану середовища.

Для збереження сучасних сталих характеристик довкілля Вилківської МТГ можна застосувати два варіанти стратегії природокористування (таблиця 8).

Активна стратегія буде пріоритетною у приморській зоні, яка виконує також курортно-оздоровчі функції. Тут основний акцент має бути зроблений на просторовому плануванні та впровадженні сучасних архітектурних інструментів для забезпечення потреб населення. Вона має застосовуватися на узбережжі Чорного моря в районі села Приморське та для тих частин міста Вилкове, що безпосередньо виходять до Дунаю. У перспективі дана стратегія стане актуальною й для узбережжя в районі села Десантне.

Адаптивна стратегія природокористування в громаді має застосовуватися насамперед на локальному рівні, де нові будівлі та інфраструктурні об'єкти повинні бути гармонійно вписані в навколишнє середовище. Ключовими ландшафтними домінантами мають залишатися старі автентичні будівлі,

сакральні об’єкти, а також архітектурна спадщина, пов’язана з православ’ям і старообрядництвом. Відповідно, ці об’єкти мають зберігати візуальну пріоритетність у пейзажі й не перекриватися жодними новими архітектурними спорудами.

Для того щоб зазначені стратегії дали позитивний результат для розвитку громади, необхідно впровадити комплекс різних методів управління. Так, окрім загальнодержавних нормативно-правових актів, у сфері раціонального природокористування мають бути розроблені та впроваджені власні локальні регуляторні документи, які відображатимуть специфіку використання природних ресурсів на місцевому рівні. Важливим є також застосування економічних інструментів: користувачі ресурсів повинні сплачувати за використання ресурсів та компенсувати фінансові витрати у разі завдання шкоди довкіллю.

Для переходу до раціонального використання ресурсів необхідно здійснити такі основні заходи щодо розвитку насамперед сільських територій громади: замінити неефективні культури на ті, що мають вищий ринковий попит та можуть культивуватися за умов зміни клімату; запровадити сучасні системи землекористування та технології обробітку ґрунту; а також вивести з обігу малопродуктивні землі або змінити їх цільове призначення.

Головним результатом ефективного природокористування має стати збільшення площ територій з унікальним видовим різноманіттям тваринного та рослинного світу й водних ландшафтів. Перспективи розвитку туристично-рекреаційної діяльності значною мірою залежать від збереження унікальних характеристик території ДБЗ, а також від можливостей розширення його площі чи інших цінних природних ландшафтів.

Таблиця 8

Стратегічні пріоритети розвитку Вилківської МТГ

Операційна ціль	Завдання	Потенційні сфери реалізації	Індикатор	2026	2029	2032
Стратегічний пріоритет 1: Відродження економічного потенціалу (переробки місцевої сировини) через розвиток місцевого бізнес-середовища						
1.1. Формування сталої екосистеми публічного управління в громаді	1.1.1. Формування ефективної структури управління громадою	- брендування Вилківської міської територіальної громади як ефективної управлінської структури, яка постійно розвивається не дивлячись на не зовсім сприятливу спадщину, отриману при її створенні; - розробка управлінської концепції збереження спроможності громади; - підготовка/перепідготовка фахівців для потреб місцевого самоврядування громади; - створення внутрішньої нормативної бази розвитку громади (нормативи благоустрою, поводження з твердими побутовими відходами, користування громадськими пасовищами тощо).	кількість розроблених документів			
	1.1.2. Організація прозорості діяльності Виконкому, сільської ради та комунальних організацій Вилківської громади	- *оновлення інтерфейсу офіційного сайту Вилківської МТГ;* - наповнення та постійне оновлення офіційного Інтернет-сайту громади, де обов'язково мають бути дотримані вимоги чинного законодавства.	періодичність осучаснення матеріалів офіційного сайту			
1.2. Підвищення конкурентоздатності громади в боротьбі за ресурси	1.2.1. Розробка документів планованого розвитку	- розробка та ефективна реалізація документів соціально-економічного планування: програма соціально-економічного та культурного розвитку, стратегія розвитку громади; - розробка та ефективна реалізація містобудівних документів територіального (просторового) планування: генеральні плани	кількість розроблених документів (за напрямами)			

		населених пунктів, комплексні плани просторового розвитку території територіальних громад; - розробка інвестиційних пропозицій громади.				
1.3. Формування системи суспільного контролю та участі громадськості в управлінні громадою	1.2.2. Організація громадських організацій, які будуть брати участь у прийнятті рішень та контролі їх виконання керівництвом громади	- створення молодіжної ради або іншого дорадчо-консультативного органу при сільській раді; - ініціювання створення організації громадянського суспільства для підтримки впровадження позитивних змін у громаді.	кількість створених організації			
1.4. Підвищення доданої вартості місцевої сільськогосподарської сировини	1.4.1. Відновлення традиційних високопродуктивних напрямів агропромислового комплексу як скоріший варіант поповнення бюджету громади.	- розвиток овочівництва та виноградарства як найбільш трудомістких напрямів традиційного для регіону сільського господарства; - побудова переробної бази місцевої сільськогосподарської сировини (млини, виробництво крупи); - будівництво закладів громадського харчування, у яких будуть продавати продукти національної кухні, вироблені з місцевої сировини.	кількість вирощеної продукції; ємність побудованої переробної бази			
	1.4.2. Крафтове виробництво задля покращення соціально-економічного потенціалу домогосподарств.	- проведення тренінгів (навчання) щодо ведення бізнесу на основі крафтового виробництва; - створення кластерів для ефективного розвитку крафтового виробництва за напрямами (органи публічного управління – бізнес – наука – громадське суспільство); - вироблення сучасних інноваційних продуктів (оздоровчі, функціональні, збагачені, пробіотичні та органічні).	кількість осіб, які пройшли навчання; кількість створених кластерів; кількість вироблених інноваційних продуктів			
	1.4.3. Органічне агровиробництво та розвиток агрокультур задля виходу на європейський ринок.	- проведення тренінгів для фермерів та інших агровиробників про актуальність та переваги органічного виробництва для виходу на європейський ринок; - сприяння сертифікації продукції місцевих органічних виробників;	кількість проведених тренінгів; кількість отриманих сертифікатів якості; кількість договорів на постачання місцевої			

		- створення та організація роботи структурного підрозділу сільської ради (можливо форми самоорганізації господарських суб'єктів), який би займався пошуком ринків збуту місцевої агропромислової продукції.	агропромислової продукції.			
1.5. Брендування та просування місцевої продукції на загальнонаціональному та європейському ринку.	1.5.1. Інституційна організація місцевих виробників для просування продукції на ринку.	- кластерізація місцевих виробників (за напрямами); - створення системи географічних зазначень продуктів; - підготовка матеріалів щодо входження господарських суб'єктів громади до кластерів, доріг вина та смаку тощо більш великих масштабів; - ініціація створення транскордонних (міжнародних) кластерів (за напрямами).	кількість створених кластерів; оформлення географічного зазначення «Українська Венеція»; ініційовано створення транскордонних (міжнародних) кластерів (кіл).			
1.6. Розвиток виробництва для збільшення доданої вартості господарського комплексу	1.6.1.Відновлення історично обумовлених напрямів переробки місцевої продукції	- формування рибо-осетрового кластеру та переробка продукції; - створення кооперативу (асоціації) виноградарів та виноробів громади.	створений рибо-осетровий кластер;			
	1.6.2. Розвиток промислового виробництва	- розробка концепції індустріального парку «Вилкове»; - відновлення морегосподарського комплексу громади.	розроблена концепція індустріального парку; відновлені напрями морегосподарського комплексу.			
Стратегічний пріоритет 2: Формування людського потенціалу – чинник збереження спроможності громади						
2.1. Якісна початкова та середня освіта – запорука формування конкурентоздатної людини.	2.1.1. Покращення кадрової та інституційної спроможності закладів освіти.	- створення ефективної моделі системи освіти задля розвитку людського потенціалу громади; - підвищення кадрового потенціалу працівників закладів освіти, у т.ч. шляхом розробки програми залучення молодих спеціалістів; - сприяння більш широкому доступу місцевих мешканців, насамперед дітей та молоді до	кількість дітей та підлітків, які пройшли навчання			

		освітніх послуг (у т.ч. числі засобами дистанційного навчання); - вибудовування системи роботи з талановитими учнями (за напрямами); - просування освітніх послуг Вилківської громади на поселення сусідніх громад; - створення комфортного середовища для навчання осіб з особливими потребами; - створення освітніх кластерів задля розвитку потенціалу системи освіти громади та підвищення кваліфікації педагогічних працівників у рамках його діяльності.				
	2.1.2. Оновлена матеріальна інфраструктура для розвитку гармонійної людини.	- створення НВК «Дитячий дошкільний заклад (ДДЗ) – опорний навчальний заклад – ліцей» ; - закупівля обладнання та іграшок для обладнання для ДДЗ; - закупівля обладнання для профільних шкільних кабінетів (хімія, біологія, фізика, географія тощо); - ремонт та облаштування медичних закладів, які знаходяться в місті Вилкове, з метою створення багатопрофільної лікарні громади; - оновлення транспортно-логістичної інфраструктури для покращення доступу місцевого населення до якісних послуг (закупівля шкільних автобусів); - модернізація спортивної інфраструктури громади; - поточний ремонт будинку культури та закупівля костюмів та музичного обладнання для роботи художньої самодіяльності.	кількість створених (оновлених) інфраструктурних компонентів			
	2.1.3. Сучасна позашкільна освіта – база для гармонійного всебічного розвитку людини.	- створення та інфраструктурне облаштування комунальної організації «Освіта для всіх»; - створення на базі закладу середньої освіти інноваційного кабінету «Робототехніка»;	кількість учнів та людей інших вікових категорії, які відвідують заклади позашкільної освіти;			

		- розвиток інфраструктури спеціалізованої ДЮСШ з греблі (брендування для залучення дітей з інших громад); - реконструкція споруд спортивно-оздоровчої інфраструктури громади задля якісного задоволення потреб місцевих мешканців; - закупівля мікроавтобусу для надання можливості учням та спортсменам брати участь у змаганнях різного рівня; - розвиток потенціалу шахово-шашкового клубу для залучення більшої кількості місцевих мешканців до інтелектуального відпочинку.	кількість реконструйованих (відновлених) закладів позашкільної освіти (кв. м)			
2.2. Сучасні лікувально-оздоровчі послуги в громаді задля якісної життєдіяльності населення.	2.2.1. Сучасні лікувально-оздоровчі послуги в громаді задля якісної життєдіяльності населення.	- покращення кадрового потенціалу закладів охорони здоров'я Вилківської міської територіальної громади; - закупівля обладнання для багатопрофільної лікарні; - розвиток нових лікувальних напрямів в існуючих закладах охорони здоров'я; - побудова на березі Чорного моря в селі Приморське санаторію.	кількість залучених фахівців; закуплено обладнання (кіл); побудовано об'єктів (кв.м).			
	2.2.2. Здоровий образ життя задля збереження людського потенціалу.	- розвиток спортивної інфраструктури громади; - популяризація здорового образу життя; - проведення спартакіади громади (з особистими та командними видами спорту).	кількість побудованих (реконструйованих) закладів спортивної інфраструктури; кількість проведених заходів			
2.3. Задоволення культурних потреб населення для формування спільноти з сучасними інноваційними компетенціями.	2.3.1. Культурні послуги для духовного зростання населення.	- становлення системи надання культурних послуг в малих периферійних селах громадм; - розширення культурних послуг, які можна отримати в Будинках культури сіл Вилківської громади; - збільшити кількість виїздів ансамблів художньої самодіяльності на концерти з метою презентації громади та її брендування як	кількість осіб, які отримали культурні послуги (осіб/рік); кількість виїздів ансамблів художньої самодіяльності на концерти			

		громади з унікальною матеріальною та духовною культурою.				
Стратегічний пріоритет 3: Стале економічне та туристично-рекреаційне середовище для збереження якості життя населення						
3.1. Інноваційний туристично-рекреаційний простір громади задля збереження довкілля	3.1.1. Сприяння формуванню стійкого водного простору задля покращення якості життя населення.	- екологічне очищення та облаштування пляжної території на березі Дунаю та лиману; - виділення в натурі та нормативно-правове забезпечення на місцевому рівні водозахисних смуг; - стійкий розвиток водних території для покращення економічного (розвиток аквакультур, у т.ч. в ставках) та туристичного потенціалу громади.	очищено території водного фонду та долин річок (км. кв); виділення в натурі водозахисних смуг (км. кв)			
	3.1.2. Зелена громада – шлях до сталого розвитку в умовах зміни природно-кліматичних умов життєдіяльності населення громади.	- збільшення площі заліслених територій; - нормативно-правове забезпечення якісного функціонування ґрунтозахисних лісосмуг як чинника збереження сталого розвитку агропромислового комплексу громади; - виділення в натурі та нормативно-правове забезпечення на місцевому рівні лісозахисних смуг; - заходи з популяризації екологічно сприятливого відношення до довкілля.	очищено території (км. кв); залісені нові території (км. кв); виділення в натурі лісозахісних смуг (км. кв).			
	3.1.3. Розвиток інституційної інфраструктури для формування сталого розвитку туристично-рекреаційного напряму діяльності.	- організація інноваційного туристично-інформаційного центру з презентацією продукції місцевих виробників; - побудова сучасного інноваційного музейного простору з постійно діючими презентаційними майданчиками народних ремесел; - проведення тренінгів для місцевих мешканців, які бажають займатися діяльністю в сфері сільського зеленого туризму; - сертифікація та запуск роботи закладів в сфері сільського зеленого туризму; - створення кластеру надавачів послуг в сфері сільського зеленого туризму в громаді;	параметри нової інституційної інфраструктури розвитку туристично-рекреаційної діяльності; кількість створених садиб сільського зеленого туризму; кількість туристично-екскурсійних маршрутів, які			

		- проведення науково-практичних заходів з обґрунтування та впровадження об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення; - розробка та облаштування туристичних маршрутів в межах Вилківської міської територіальної громади; - робота з налагодження контактів та входження господарських суб'єктів громади в туристично-екскурсійні маршрути (продукти) в субрегіональному, регіональному, загальнонаціональному та міжнародному масштабі; - створення структурного підрозділу (можливо в складі діючого підрозділу, який вже працює), що займатиметься розвитком туризму та рекреації.	проходять через територію громади.			
	3.1.4. Крафтова та етнічна кухня як база для розвитку туристично-рекреаційної діяльності.	- збір та видання автентичних рецептів продуктів населення громади для їх подальшого використання в сфері гостинності; - популяризація місцевих крафтових та етнічних продуктів як унікального засобу для розвитку туристично-рекреаційного господарства та покращення якості життя населення; - формування мережі (кооперативів, кластерів тощо) виробників крафтової харчової продукції громади; - формування мережі торгових точок продажу крафтової продукції, виробленої у Вилківській ТГ, за її межами (сусідні громади, Одещина, Україна, Північно-Західне Причорномор'я тощо).	видання збірнику рецептів (сторінок); кількість проведених заходів з популяризації крафтової та етнічної продукції (одиниць); кількість сформованих мереж (одиниць); кількість торгових точок, у яких продається крафтова етнічна продукція за межами громади.			
3.2. Розвинена експортно-орієнтована соціально-економічна система для розвитку громади.	3.2.1. Диверсифікація структури господарства громади для формування попиту на місцеву продукцію.	- розвиток високопродуктивних галузей агропромислового комплексу; - розвиток переробки місцевої сільськогосподарської сировини;	частка відповідної галузі (відсоток).			

		- розвиток замкненого циклу переробки місцевої сільськогосподарської сировини (розвиток індустрії гостинності); - розвиток зеленої енергетики; - розвиток тваринництва як засобу формування обігових коштів місцевих сільськогосподарських виробників (фермерів та особистих підсобних господарств); - побудова та відкриття підприємств харчової та легкої промисловості задля підвищення рівня зайнятості жінок; - сприяння розвитку індивідуальної зайнятості населення громади.				
	3.2.2. Модернізація структури зайнятості населення для збереження людського потенціалу.	- зменшення частки людей, які працюють в рослинництві, та збільшення частки людей, які працюють в тваринництві, переробці сільськогосподарської сировини та інших галузей господарства; - розробка програми залучення в громаду фахівців з критично важливих спеціальностей.	частка зайнятих в окремих галузях господарства (відсоток)			
	3.2.3. Сприяння формуванню попиту на місцеву продукцію.	- підготовка фахівців, які працюючи в фінансовому відділі сільської ради, займатимуться пошуком ринків збуту для продукції місцевих виробників; - участь к різноманітних виставках, семінарах, конференціях з метою просування продукції громади; - брендування Вилківської міської територіальної громади як унікальної поліетнічної громади (дунайський оседедець, вино «Новак», «Українська Венеція») з якісним людським потенціалом та розвиненою інноваційною економікою, яка спирається на формування доданої вартості місцевої сировини та продуктів.	кількість заходів в яких приймали участь; створення бренду Вилківської ТГ			

Стратегічний пріоритет 4: Раціональне природокористування для збереження сприятливих умов довкілля						
4.1. Комфортна екосистема як запорука якості життя населення	4.1.1. Геоекологічні особливості формування сприятливого середовища життєдіяльності населення.	- розробка програми адаптації агропромислового комплексу до змін клімату; - запобігання надзвичайним ситуаціям, пов'язаним зі зміною клімату; - ефективне поводження з твердими побутовими відходами як основа формування екологічно сприятливого середовища; - пом'якшення техногенного впливу на довкілля громади;	розроблена програма адаптації до змін клімату			
	4.1.2. Сучасне планування для формування людиноцентричного середовища	- аналіз відповідності наявних містобудівних документів сучасним потребам та складання плану їх оновлення; - проведення закупівель визначених сільською радою послуг з розробки містобудівної документації; - фінансування робіт з розробки містобудівної документації (за списком).	кількість затверджених планувальних та містобудівних документів			
	4.1.3. Якісна питна та господарська вода для покращення.	- забезпечення населення якісною питною водою; - облаштування узбережжя громади задля формування стійкого туристично-рекреаційного середовища.	кількість домогосподарств, які забезпечені якісною питною водою			
	4.1.4. Нормативне регулювання використання земельних та водних ресурсів для сталого розвитку громади.	- моніторинг використання земель громади (вид діяльності, особливості господарської діяльності тощо); - виділення ділянок, на яких можуть бути реалізовані різні інвестиційні проєкти; - нормативно-правове врегулювання земельних відносин в громаді; - сприяння наданню водних об'єктів у власність громади; - реальне впровадження концепції екологічних мереж або створення регіонального ландшафтного парку.	кількість впроваджених нормативно-правових актів рішенням сільської ради			
4.2. Розвиток альтернативної	4.2.1. Використання природного-ресурсного	- аналіз енергоефективності господарства громади;	проведений аналіз енергоефективності			

енергетики для формування безвуглецевого господарства	потенціалу території для розвитку альтернативної енергетики.	- виділення земельних ділянок та будівництво сонячної та вітрової енергетики; - вирощування на землях, слабко привабливих для продуктивного сільського господарства, енергетичних культур (кукурудза, ріпак тощо).	господарства громади; кількість виділених ділянок; вирощено енергетичних культур (га. та ц/га)			
	4.2.2. Безвідходне сільське господарство для розвитку альтернативної енергетики.	- виготовлення паливних брикетів з місцевої сировини (насамперед, відходів агропромислового комплексу) та перевід частини об'єктів комунальної власності на це паливо; - установка біогазового обладнання, яке працюватиме на відходах тваринництва.	виготовлено паливних брикетів (кг); встановлено біогазового обладнання (од.)			

11. МОНІТОРИНГ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

Важливим чинником реалізації Стратегії є чітко вироблена та впроваджена технологія моніторингу її реалізації, яка виражається у всебічному контролі за цим процесом. Ефективність реалізації Стратегії визначається за результатом проведення моніторингу досягнення визначених пріоритетів розвитку Вилківської територіальної громади, виконання системи досягнення результату шляхом порівняння фактично впроваджених результатів з їх прогнозними значеннями. Для забезпечення відповідності Стратегії потребам сьогодення, новим пріоритетам державного та регіонального розвитку, вона може актуалізуватися при виявленні динаміки чинників розвитку, які мають безпосередній вплив на життєдіяльність населення Вилківської територіальної громади.

Реалізацію Стратегії забезпечують:

- Вилківська міська рада;
- Вилківський міський Голова;
- виконком Вилківської міської ради;
- громадські об’єднання та активісти.

Інструментами реалізації стратегії виступають:

- план заходів реалізації стратегії;
- обласні цільові програми з різних сфер суспільного життя;
- програми та проєкти регіонального розвитку;
- програми міжнародної фінансової допомоги.

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії здійснюється за рахунок:

- коштів бюджету Вилківської міської територіальної громади;
- коштів обласних цільових програм;
- коштів Державного фонду регіонального розвитку;
- коштів міжнародної технічної допомоги (грантів);
- кошти інвесторів, власні кошти підприємств, кредитні ресурси;
- інші джерела не заборонені законодавством.

12. РЕЗЮМЕ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ВИЛКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА 2026 - 2032 РОКИ

На основі проведеного аналізу та підготовленої Стратегії розвитку можна сформулювати такі висновки й рекомендації, щодо перспектив Вилківської міської територіальної громади.

Головними чинниками сучасних тенденцій соціально-економічного розвитку Вилківської МТГ є:

- географічне положення, яке визначає насамперед перспективи транскордонного співробітництва громади;
- історично сформоване диверсифіковане господарство;
- морегосподарський комплекс є символом минулого та перспективою переходу до сталого розвитку громади;
- унікальні ресурси для розвитку екологічного туризму, аналогів яким практично немає в Європі;
- безпекова ситуація на різних морських курортах Українського Причорномор'я залишається складною, що суттєво підвищує значення прибережної зони села Приморське як простору для надання послуг морського відпочинку;
- проблема забезпечення населення якісною питною водою, а також загальні проблеми водопостачання та водовідведення;
- сталі бренди громади, які мають бути юридично закріплені тощо.

Історико-географічна траєкторія розвитку території та сучасне геоекономічне положення обумовлюють доволі неоднозначні перспективи для подальшого розвитку громади. Перспективи інтеграції в загальноукраїнський економічний простір виглядають значно слабшими у порівнянні з перспективами виходу на світовий ринок. Доказом такого варианта є периферійне положення по відношенню до іншої частини України та має унікальні можливості завдяки водному транспорту для інтеграції в міжнародний економічний простір.

Громада належить до адміністративно-територіальних одиниць України, на території яких тривають бойові дії. Цей фактор негативно впливає не лише на соціально-економічний розвиток, але й прямо позначається на демографічній поведінці населення та динаміці його чисельності.

Для ефективного розвитку визначених раніше точок зростання Вилківської громади необхідно реалізувати комплексні програми, які передбачають вирішення основних проблем соціально-економічного розвитку.

Основними проблемними питаннями є такі:

- безпекова ситуація в регіоні суттєво знижує економічну активність.
- трансформація статево-вікової структури населення, яка є результатом не

лише негативних демографічних процесів, а й відображенням загальної суспільної ситуації в країні (виїзд молоді за межі громади зумовлений, зокрема, тим, що вона фактично розташована у прикордонному районі, де тривають бойові дії);

- зменшення біологічного різноманіття в дельті Дунаю негативно впливає як на господарську діяльність, так і на етнокультурні практики та демографічну поведінку місцевого населення;

- транспортно-логістичні проблеми як у внутрішній, так і у зовнішній торгівлі негативно позначилися на розвитку економічних суб'єктів громади.

Головною причиною несприятливих соціально-економічних процесів у громаді є фактичний розпад у кінці 1990-х років Дунайського портово-промислового комплексу як цілісної системи. Гідрологічна ситуація погіршилась. Рівень Дунаю значно знизився, що вплинуло на її біорізноманіття. Ці зміни одразу спричинили трансформацію етнокультурного життя мешканців громади, які були орієнтовані на використання ресурсів річки.

Далі відбувся ланцюг причинно-наслідкових зв'язків, що призвів до формування сучасної ситуації. Незважаючи на загальний шестирічний період пандемії COVID-19 та інтенсивну фазу російсько-української війни, ситуація залишається задовільною і може бути покращена в середньостроковій перспективі.

У сучасних умовах визначальне значення матиме збереження молоді в населених пунктах громади. Для вирішення цієї проблеми, зокрема, передбачено створення молодіжного центру та забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всього населення. Так, планується створення наукового кластера за участю закладів вищої освіти. Зусилля спрямовані на те, щоб довести до ситуації коли подальша втрата людності негативно вплине на перспективи збереження її спроможності.

Проблеми стійкого розвитку агропромислового комплексу, зумовлені, зокрема, природно-кліматичними змінами та низькою доданою вартістю місцевої продукції, а також питаннями раціонального управління водними ресурсами. Відпвідно всі причинно-наслідкові зв'язки необхідно вирішувати паралельно.

Традиційно спеціалізацією території, що нині формує Вилківську МТГ, були:

- сільське господарство;
- рибне господарство;
- туристичне господарство – екологічний та купально-пляжний туризм;
- морськогосподарський комплекс;

Однак станом на кінець 2025 року морегосподарська спеціалізація в громаді фактично відсутня. Ключовими проблемами сільського господарства є низька додана вартість місцевих продуктів. Цей чинник посилюється природно-

кліматичними змінами в регіоні, які негативно впливають на економічні показники діяльності господарських суб'єктів. Зміни у сівозмінах, спрямовані на підвищення врожайності та адаптацію до нових умов, лише починають впроваджуватися. Однак керівники сільськогосподарських підприємств позитивно ставляться до такого переходу, що створює сподівання на покращення економічної ситуації в сільській місцевості.

Рибне господарство фактично змінило специфіку свого функціонування. Якщо раніше воно було орієнтоване на ресурси річки Дунай, то зараз переорієнтовується на вирощування риби в штучних умовах. Водночас рибальство на природних водоймах фактично переходить у ранг напрямку (виду) туристичної діяльності.

У сучасних умовах туристичне господарство залишається єдиним напрямком спеціалізації, який працює ефективно. Це значною мірою пов'язано з безпековою ситуацією як у різних регіонах нашої держави, так і в сусідніх країнах, зокрема в Молдові. Щоб цей напрям економічної діяльності став основою для повоєнного відновлення громади, необхідно:

- покращити інформаційне забезпечення розвитку туризму у громаді (туристичний інформаційний центр, покажчики як у межах громади, так і на основних транспортних маршрутах, зокрема на трасі М-15 «Одеса–Рені»);
- розвиток інфраструктури та засобів гостинності, зокрема для підтримки еногастрономічного туризму, з активним залученням місцевих крафтових виробників;
- розробка та впровадження нових турів, екскурсій для туристів, які вже знаходяться на території громади, зокрема з метою відпочинку на морському узбережжі тощо.

У цьому контексті визначимо основні напрями покращення ситуації в господарстві громади, які можуть дати результат у середньостроковій перспективі:

- покращення структури посівних площ;
- розвиток інфраструктури аграрного ринку;
- зміна культур відповідно до природно-кліматичних умов (розвиток нішевих культур тощо);
- розробка маркетингових стратегій для просування місцевих продуктів на ринку;
- формування та облаштування нових засобів гостинності;
- створення нових туристичних атракцій, які можуть бути об'єднані в комплексний туристичний продукт.

Для збереження спроможності будуть реалізовані такі стратегічні пріоритети розвитку Вилківської міської територіальної громади на 2026 - 2032 роки.

- відродження економічного потенціалу (переробки місцевої сировини) через розвиток місцевого бізнес-середовища;
- формування людського потенціалу – чинник збереження спроможності громади;
- туристично-рекреаційне господарство та брендування місцевих продуктів для сталого розвитку громади;
- раціональне природокористування для збереження сприятливих умов довкілля.

Визначені стратегічні пріоритети корелюються та відповідають цілям Державної стратегії регіонального розвитку та Стратегії розвитку Одеської області на 2021-2027 роки.

Запропоновані в межах зазначених стратегічних пріоритетів види діяльності дозволять підвищити спроможність Вилківської міської територіальної громади. Насамперед буде збережено ключові компоненти сталого розвитку – людський потенціал та природне середовище. За умов покращення безпекової ситуації стабілізується чисельність населення та його статево-вікова структура, збережуться історично сформовані особливості етнокультурного життя населення, зростатиме економічна активність у громаді. У результаті можна буде говорити про залучення інвестицій для відновлення реального сектору виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАННОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності». *Відомості Верховної Ради України.* 2011. № 34. ст. 343.
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель» зі змінам і доповненнями. *Відомості Верховної Ради.* 2020. № 46. ст. 394.
3. Стратегія Європейського Союзу для Дунайського регіону. Рішення Єврокомісії від 8 грудня 2011 року.
4. Єпіфанов А. О., Сало І. В. Регіональна економіка. К.: Наукова думка. 2000. 344 с.
5. Одеський регіон: природа, населення, господарство. Одеса: Астропринт. 2003. 184 с.
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 5.08.2020 № 695 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки».
7. Рішення Одеської обласної ради від 3.03.2020 р. №1228-VII «Стратегія розвитку Одеської області на період 2021 – 2027 роки».
8. Тодоров В. І. Геоекономічне положення Українського Придунав'я. Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис. Тернопіль, 2012. Випуск 25. С. 83 – 88.
9. Топчиев О. Г. Геоэкология. Одеса : Astroprint. 1996. 391 с.
10. Топчієв О. Г., Платонова Л. П., Шашеро А. М., Тодоров В. І. Українське Придунав'я: проблеми і перспективи розвитку у контексті міжнародного співробітництва. Вісник ОНУ. 2003. Т. 8. Вип. 11 : Екологія. С. 18 – 28.

ДОДАТКИ

АНКЕТУВАННЯ В РАМКАХ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ВИЛКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Анкетування мешканців і представників бізнесу проводилося в межах підготовки Стратегії розвитку Вилківської міської територіальної громади на 2026–2032 роки. Цей тип документа державного планувального є обов'язковим для територіальних громад, і без нього їхній ефективний розвиток є неможливим. Тому просимо всіх небайдужих до майбутнього громади взяти участь в опитуванні. Зробити це можна було в період з 5 по 15 грудня 2025 року включно.

Метою проведення анкетування є з'ясування бачення мешканців щодо майбутнього громади, а також визначення найбільш проблемних та перспективних напрямів її розвитку.

Анкета для мешканців Вилківської територіальної громади

1. Вкажіть, будь ласка, Вашу стать:
- чоловік;
- жінка.

2. Вкажіть, будь ласка, Ваш вік:
- до 21 року;
- 22 – 35 років;
- 36 – 50 років;
- 51 – 60 років;
- понад 60 років.

3. У якому населеному пункті громади Ви проживаєте?
- в адміністративному центрі громади;
- інше:

4. Вкажіть, будь ласка, Ваш статус працевлаштування/ зайнятості:
- найманий працівник / працівниця;
- службовець / посадова особа ОМС або держслужбовець;
- учень / учениця;
- студент / студентка;
- ФОП;
- пенсіонер / пенсіонерка;
- безробітний / безробітна;

- тимчасово не працюю.

5. Яким із нижче запропонованих тверджень Ви б охарактеризували громаду:
- тут комфортно жити мені;
- я хочу, щоб тут жили мої діти;
- я просто змушений тут жити;
- тут є де і як себе реалізувати;
- тут не має перспектив для розвитку;
- я точно виїду звідси при найменшій можливості;
- я рекомендую свою громаду для проживання своїм знайомим.

6. Чи маєте ви тут власну нерухомість?
- так;
- планую придбати;
- ні;
- планую продати.

7. Як би Ви оцінили рівень нинішнього стану окремих показників стану громади (незадовільно; задовільно; добре; відмінно):
- якість комунальних послуг, зокрема, водозабезпечення (якість та доступність води);
- водовідведення;
- поводження з твердими побутовими відходами;
- благоустрій населених пунктів;
- стан доріг;
- стан тротуарів (кладок) наявність, безпечність, зручність для маломобільних категорій, батьків з дітьми;
- медичне забезпечення;
- рівень надання освітніх послуг;
- робота дошкільних установ;
- адміністративні послуги;
- рівень задоволення культурних потреб;
- інфраструктура відпочинку та дозвілля;
- рівень надання спортивних послуг для різних категорій населення;
- безпека мешканців;
- умови для започаткування та ведення власного бізнесу;
- можливості працевлаштування;
- доступність Інтернету для мешканців міста та сіл;
- транспортні послуги;
- доступність фінансових послуг;

- підтримка владою молодіжних ініціатив.

8. Визначте 3 причини, які, на Вашу думку, заважають розвитку громади:
- недостатня громадська ініціативність та активність мешканців;
- недостатня комунікація влади з громадою (із залученням різних груп населення);
- недостатня підприємливість мешканців громади;
- безробіття/відсутність робочих місць;
- відсутність можливості для самореалізації, розвитку підприємництва;
- засміченість довкілля
- забрудненість питної води та відсутність водовідведення;
- поширення злочинності, алкоголізму, наркоманії, насильства;
- зношеність (відсутність) інженерних мереж (водопостачання, водовідведення, освітлення);
- відсутність зовнішніх інвестицій;
- відсутність внутрішніх інвестицій;
- низька якість (відсутність) дорожнього покриття між населеними пунктами в громаді;
- значна частка населення, старшого за працездатний вік;
- нестача об'єктів відпочинку, забезпечення змістовного дозвілля;
- низька якість дошкільної освіти;
- низька якість середньої освіти;
Інше:

9. Визначте пріоритетність представлених завдань, які необхідно здійснити для розвитку громади (від 1 до 10. 1- найважливіше, 10- найменш важливе).
- збільшення робочих місць та покращення можливостей для самозайнятості;
- покращення водопостачання та водовідведення;
- створення умов для започаткування і розвитку малого і середнього бізнесу;
- ремонт доріг, вулиць та транспортної інфраструктури;
- благоустрій населених пунктів громади;
- забезпечення належного рівня адміністративних, соціальних, медичних та освітніх послуг;
- забезпечення належного рівня безпеки, покращення освітлення населених пунктів громади;
- розвиток сфери дозвілля (відпочинку, спорту, культури);
- розвиток туризму;
- підтримка владою громадських ініціатив;
- участь представників громадськості у прийнятті рішень;
- збільшення робочих місць та покращення можливостей для самозайнятості;

- покращення водопостачання та водовідведення;
- створення умов для започаткування і розвитку малого і середнього бізнесу;
- ремонт доріг, вулиць та транспортної інфраструктури;
- благоустрій населених пунктів громади;
- забезпечення належного рівня адміністративних, соціальних, медичних та освітніх послуг;
- забезпечення належного рівня безпеки, покращення освітлення населених пунктів громади;
- розвиток сфери дозвілля (відпочинку, спорту, культури)
- розвиток туризму;
- підтримка владою громадських ініціатив.

10. Чи вірите Ви у реалізацію завдань, вказаних в пункті дев'ятому:
- швидше так;
- швидше ні.

11. Яким є, на Вашу думку, основний ресурс громади для подальшого розвитку (лише одна відповідь)?
- вигідне географічне положення;
- хороша доступність до основних міст та ринків;
- корисні копалини на території громади;
- активність/підприємливість мешканців громади;
- місцеві підприємства і підприємці;
- іноземні інвестори;
- вільні земельні ділянки у громаді;
- вільні промислові приміщення;
- цікаві туристичні об'єкти;
- приваблива природа;
- прогресивна та дієва місцева влада;
Інше:

Анкета для бізнесу Вилківської територіальної громади

1. Коли було створено підприємство?
- до 1990 року;
- до 2005 року;
- у 2005-2010 роках;
- у 2010-2014 роках.
- після 2014 року.

2. Основний власник Вашого підприємства ?
- держава;
- громада;
- фізичні особи (в т.ч. ФОП);
- українські юридичні особи;
- іноземні суб'єкти;
- спільне підприємство.

3. Який характер має Ваш бізнес? Оберіть основні сфери діяльності (не більше 3-х):
- виробництво – промислова продукція;
- виробництво – легка промисловість;
- виробництво – харчова промисловість;
- виробництво – переробка сільськогосподарської продукції;
- будівництво та ремонт будівель і споруд;
- оптова торгівля промисловою продукцією;
- оптова торгівля харчовими продуктами;
- роздрібна торгівля;
- електро, водо, тепло постачання;
- перевезення;
- постачання інтернет послуг та телефонії;
- юридичні, консультаційні послуги;
- громадське харчування;
- інші напрями сфери послуг;
- аптеки;
Інше:

4. Зазначте відсоток загального обсягу збуту (товари і послуги) Вашого підприємства, який припадає на покупців у таких зонах (сума відсотків має дорівнювати 100%):
- у межах області;

- у межах району;
- інші області України;
- за межі України.

5. Які зміни у збуті Ви очікуєте в 2026-2028 рр.?
- без змін;
- зростання;
- зменшення;
- припинення діяльності.

6. Ви працюєте в громаді тому що тут (вказати відповіді, вірні для Вас):
- основні постачальники сировини/комплектуючих для Вашого бізнесу;
- основні інвестори для Вашого підприємства;
- інші підприємства чи їх групи, споріднені за профілем виробництва з Вашим підприємством;
- основний ринок – покупці продукції Вашого підприємства робоча сила, необхідна Вашому підприємству.

7. Скільки працівників з повним робочим днем, за Вашою оцінкою, працюють у Вашому бізнесі (включаючи Вас)?

8. Чи Ви відчуваєте нестачу спеціалістів певних специфічних професій, навичок персоналу, які є важливими для майбутнього розвитку Вашого бізнесу?
- так;
- зараз ні, але очікуємо в найближчому майбутньому;
- ні.

8а. Потребу в яких професіях відчуває Ваш бізнес? Можливі кілька відповідей.
- продавці/чині;
- водії;
- трактористи;
- механізатори;
- логісти;
- менеджери/ки середньої ланки;
- менеджери/ки вищої ланки;
- консультанти;
- працівники робітничих спеціальностей в промисловості;
- повари, кондитери, офіціанти;
- провізори;
Інше:

9. Ви плануєте інвестувати у збільшення виробництва продукції (послуг) у громаді?
- так у наступному (2026) році;
- так у 2027 році;
- можливо у майбутньому;
- не плануємо нових інвестицій.

10. Чи плануєте Ви розширення виробництва зі створенням додаткових потужностей в інших адміністративно-територіальних одиницях району (або населених пунктах громади)?
- так у Ізмаїльському районі;
- так в області;
- ні;
- можливо у майбутньому.

11. Ви плануєте (негайно або в майбутньому) перенести всю чи частину своєї діяльності до іншої громади?
- так;
- ні.

11а. Якщо так, то що є основною причиною переносу діяльності? (назвіть не більше 3-х):
- зміна ринкової кон'юнктури;
- не має можливості розширити виробничі приміщення;
- відсутність землі для розширення;
- надмірний податок на землю та нерухоме майно;
- нНадмірна вартість оренди комунального майна/землі;
- відсутність потужності електропостачання;
- відсутність очисних споруд і можливості їх облаштування;
- громадський опір розвитку підприємства;
- надмірний тиск на підприємство з боку контролюючих органів;
- погана транспортна доступність до основних ринків/споживачів;
- відсутність необхідної кількості кваліфікованих працівників;
Інше:

12. Що, на Вашу думку, заважає розвиткові громади (вибрати 3 основних)?
- недостатня громадська ініціативність та активність мешканців;
- безробіття;
- відсутність можливості для самореалізації, забезпечення змістовного дозвілля;

- несприятливі умови для розвитку підприємництва;
- засміченість довкілля;
- забрудненість питної води;
- недостатня інформованість про громаду за її межами;
- поширення злочинності, алкоголізму, наркоманії;
- зношеність інженерних мереж (водопостачання, водовідведення);
- недостатня підприємливість мешканців громади;
- відсутність зовнішніх інвестицій;
- відсутність внутрішніх інвестицій;
- низька якість (відсутність) дорожнього покриття між населеними пунктами в громаді;
- значна частка населення старшого працездатного віку;
- низька якість дошкільної освіти;
- низька якість середньої освіти;
- гендерна нерівність;
- обмежена можливість ведення бізнесу за участі вразливих груп населення;
Інше:

13. Які завдання необхідно здійснити для розвитку громади? (вибрати 3 основних)
- збільшення робочих місць та покращення можливостей для самозайнятості;
- покращення водопостачання;
- покращення водовідведення;
- розвиток малого і середнього бізнесу;
- ремонт доріг, вулиць та транспортної інфраструктури (дорожнього покриття, тротуарів, безпечних та доступних зупинок);
- благоустрій населених пунктів громади;
- розвиток сфери дозвілля (відпочинку, спорту);
- розвиток туризму;
- сприяння розвитку промислових підприємств;
- сприяння розвитку бізнесу за участі вразливих категорій населення;
- сприяння розвитку бізнесу за участі жінок;
- забезпечення належного рівня адміністративних, соціальних, медичних та освітніх послуг;
- забезпечення належного рівня безпеки, покращення освітлення громади;
- підтримка владою громадських ініціатив. Участь представників громадськості у прийнятті рішень;
Інше:

14. Які види економічної діяльності є, на вашу думку, пріоритетними для майбутнього розвитку громади? Оберіть не більше трьох варіантів.
- харчова промисловість;
- машинобудування;
- переробка с/господарської продукції;
- суднобудування;
- логістика;
- легка промисловість;
- туристичні послуги;
- виробництво будматеріалів;
- консультаційні та інші інтелектуальні послуги;
- готельний бізнес та ресторація;
- торгівля;
- морегосподарський комплекс

Інше:

15. Яка Ваша загальна думка про Вашу громаду як місце для ведення бізнесу за 5-ти бальною системою? (5 – найвища оцінка, 1 – найнижча)

16. Яка, на Ваш погляд, величина «тіньового» бізнесу в громаді у відсотках?

17. Чи вірите Ви в можливість реалізації Стратегії розвитку громади?
- так;
- можливо;
- ні.

18. Додайте, будь ласка, якщо Ви маєте додаткові коментарі